

MEMÒRIA ARQUEOLÒGICA DE LA INTERVENCIÓ
EFFECTUADA AL CARRER CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA, 82-
90. DISTRICTE DE SANT MARTÍ, BARCELONA
(BARCELONÈS)

Codi Servei d'Arqueologia de Barcelona: 069/16

Data intervenció: 1-19 d'agost de 2016

Núm. Expedient DGPC: R/N 470 K121-NB 2016-1-18125

Arqueòleg director de la intervenció:
José Manuel Espejo Blanco

Mataró, setembre 2016

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA
2. INTRODUCCIÓ
3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC
4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ARQUEOLÒGIQUES
5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ
6. METODOLOGIA
7. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I DE LES TROBALLES
8. CONCLUSIONS
9. BIBLIOGRAFIA
10. FITXES DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES
11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA
  - 11.1. Documentació planimètrica
  - 11.2. Documentació fotogràfica

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer Camí Antic de València, 82-90
UBICACIÓ	Districte de Sant Martí (barri del Poblenou), Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ETRS89	X: 433381.1 Y: 4584118.7 Z: 3'5 m s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	1-19 d'agost de 2016
PROMOTOR	Consorti d'Educació de Barcelona
EQUIP TÈCNIC	Direcció: José Manuel Espejo Blanco Arqueòloga tècnica: Miriam Esqué Ballesta

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

2. INTRODUCCIÓ

Aquesta Memòria recull els resultats de la intervenció (Codi: 069/16) realitzada amb motiu de la construcció d'un equipament docent situat al carrer Camí Antic de València, 82-90, de Barcelona (Fitxa cadastral: 1008330/035).

Aquest projecte contemplava la realització de diverses cales i sondejos geotècnics, previs a l'inici de les obres, per a determinar si aquests terrenys presenten una contaminació ambiental provocada per ocupacions industrials anteriors (taller de reparació mecànic). No obstant, des del Servei d'Arqueologia de Barcelona es va proposar aprofitar l'obertura d'aquestes cales per fer el seguiment arqueològic, i incorporar, a més a més, dues rases longitudinals en sentit NW-SE i SW-NE, que permetin aprofundir en el coneixement de les possibles restes arqueològiques que poguessin trobar-se en el subsòl del solar afectat per les obres.

El control arqueològic tenia com a objectiu detectar i documentar possibles estructures antigues que poguessin veure's afectades per les obres, ja que el lloc on aquestes es desenvolupaven es troba inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un destacat valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric important per a Barcelona. Amb aquesta actuació es compleixen les exigències de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català i el Decret 78/2002 del Reglament de Protecció del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic.

La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòleg José Manuel Espejo Blanco, de l'empresa ATICS, S.L., Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric, la qual ha facilitat tot el material necessari per a dur a terme la intervenció.

Les tasques arqueològiques s'iniciaren el dia 1 d'agost de 2016 i finalitzaren el 10 del mateix mes.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al nord-oest per la serra de Collserola (que culmina a 512 m al cim del Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord-sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

El Barcelonès comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut per serra de Collserola, és a dir, entre els estrets de Martorell i de Montcada, per on els rius Llobregat i Besòs, respectivament, s'encaminen a la mar. Des del punt de vista de la morfologia, és fàcil identificar, al Barcelonès, dues grans unitats: Collserola i el Pla de Barcelona, que és a on s'ubica la ciutat de Barcelona, i per tant és la unitat morfològica que ens interessa.

El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Fazies, de la Bota, fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El Pla inclinat, els turons arran de mar, i el pla de baix, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins. Aquesta acció sedimentària de la plataforma presenta una sèrie de característiques que ha permès definir-la com un procés cíclic. Sembla que allà on l'efecte dels torrents no ha estat tan violent, es poden diferenciar tres nivells que es superposen quasi sempre en el mateix orde i que es repeteix cíclicament unes tres vegades, és per aquest motiu que se'l coneix com "tricycle". Aquests nivells són de baix a dalt:

- Argiles vermelles de procedència col·luvial i que seria la conseqüència d'un sòl format en condicions de clima semblant al de les regions tropicals humides, es a dir, una fase humida i una altra de seca.
- Llims groguencs d'origen eòlic, loes, i que sembla que es formarien amb un clima sec i fred.
- Per últim, trobem el torturà, aquestes crostes calcàries s'haurien format en períodes de transició entre els dos climes anteriors, és a dir, més humit que durant el loess perquè hi hagués circulació de carbonat càlcic, però més càlid que el primer nivell, per tal que s'evaporés l'aigua.

En aquest nivells anirien incidint els diferents torrents i rieres, encaixant-se i produint formacions al·luvials i col·luvials de llims i argiles poc consolidades, la qual cosa explicaria l'aparició esporàdica de llengües de còdols i graves que trenca aquest cicle. (SOLÉ, 1963; PALET, 1994.)

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ARQUEOLÒGIQUES

Els orígens de la ciutat de Barcelona se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que resta emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon, *lato sensu*, a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins el tercer recinte fortificat de la ciutat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

En segon lloc, tenim tot un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocat les muralles que impedièn el creixement urbanístic de Barcelona.

La intervenció s'ha realitzat al Districte de Sant Martí, i més concretament al barri del Poblenou.¹

---

¹ AA.VV. 1984, 1999; DE LA VEGA, 1993; WEB: <http://www.arxiuhistoricpoblenou.cat/historia-del-poblenou/>

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

EL DISTRICTE DE SANT MARTÍ

Actualment, Sant Martí és un dels deu districtes en que es divideix administrativament la ciutat de Barcelona, essent el segon pel que fa a la seva població (231.885 habitants) i el quart pel que fa a la seva extensió (10,52 km²). El districte es crea l'any 1984 fruit de la reorganització territorial i administrativa de Barcelona, la qual va significar per a Sant Martí la pèrdua del barri de la Sagrera en favor del districte de Sant Andreu.

Els límits actuals venen marcats, doncs, pel districte de Sant Andreu i el terme de Sant Adrià de Besòs al nord, pel districte de Ciutat Vella al sud, pels districtes de l'Eixample i d'Horta-Guinardó a l'oest, i per la Mediterrània a l'est. Dins d'aquests límits, des del 2006, trobem un subdivisió en 10 barris que responen en certa manera a la nomenclatura popular dels diferents sectors de l'antic municipi al llarg de la seva història. Aquests serien els següents: Sant Martí de Provençals, El Clot, Camp de l'Arpa, El Poblenou, la Verneda i la Pau, Besòs i Maresme; Els quatre barris restants que conformen el districte de Sant Martí (Vila Olímpica del Poblenou, Parc i Llacuna del Poblenou, Provençals de Poblenou i Diagonal Mar i Front Marítim de Poblenou) foren creats l'any 2006 a partir del territori administratiu del barri de Poblenou.

Avui dia, Sant Martí es conforma com un districte de població majoritàriament obrera, amb un fort pes demogràfic per part dels fluxos migratoris procedents d'altres punts de l'Estat Espanyol, sobretot en els barris més perifèrics. Conserva encara un cert aire industrial, gràcies en bona mesura a la pervivència de petites empreses que han pogut trampejar les diferents crisis econòmiques existents des dels anys 70 del passat segle; per contra, els grans complexos fabrils que havien caracteritzat el territori fins ben entrat el segle XX, han anat desapareixent en bona mesura degut als processos de deslocalització de la producció dels darrers anys.

Els orígens de Sant Martí de Provençals

El que actualment coneixem com a districte de Sant Martí fou un territori gairebé deshabitada, situat a les afores de la Barcelona emmurallada, que s'estenia cap el nord fins el riu Besòs, i des del mar fins al turó del Carmel. La línia de costa es trobava més reculada que no pas ara, per la qual cosa bona part del que avui ocupen els barris del Poblenou i de Besòs eren o bé maresmes insalubres o bé aiguamolls i llacunes que constituïen el perllongament natural delta del riu Besòs, fet que va comportar durant molts

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

anys un entrebanc a l'hora de vertebrar un nucli poblacional homogeni. Finalment, el retrocés del nivell del mar i l'acció humana mitjançant el drenatge del aiguamolls va convertir el poble de Sant Martí de Provençals en un dels més extensos del Pla de Barcelona.

Actualment es considera que l'origen del poblament del territori de Sant Martí de Provençals té una certa relació amb la construcció del Rec Comtal sota patrocini del comte Miro I (926-966); la presència del curs d'aigua va promoure l'establiment de masies, d'algun molí, i d'un assentament humà a l'indret, del qual ja tenim notícies a un document notarial de l'any 989 segons el qual l'abadessa de Sant Pere de les Puel·les bescanvia un tros de terra situat al territori de Provençals.

Sobre l'origen del topònim s'han proposat dues teories:

1. la que connecta el topònim amb la veu llatina medieval *agri provinciales*, que designava els camps habitats i conreats des de l'època romana existents més enllà de les muralles de Bàrcino i que subministraven de queviures a la mateixa. La hipòtesi ha pres una rellevància significativa després de la descoberta l'any 2011, durant les obres de construcció de l'estació del TGV a la Sagrera, d'una gran vil·la romana ocupada des del segle I al VI d.n.e., l'activitat principal de la qual fou el conreu de la vinya i la producció vitícola.
2. La base del terme llatí província com a origen etimològic es troba també en la segona teoria, segons la qual el territori hauria estat repoblat per individus procedents de la Provença (*la Provincia*, en llatí), després de la conquesta de la ciutat de Barcelona als àrabs per part dels exercits de Lluís el Pietós l'any 801; l'advocació de la que serà l'església parroquial a Sant Martí de Tours, dóna una certa credibilitat a la hipòtesi del repoblament, doncs fou aquest un sant de veneració força estesa entre les tropes franques.

Dit això, cal aclarir que la data de construcció de l'església de Sant Martí ens és desconeguda; l'opinió es divideix entre el que creuen que s'hauria construït pels volts del segle V, durant la dominació visigòtica, i els que consideren que deuria aparèixer durant el segle IX. En tots dos casos queda clar que l'església va centralitzar un nucli poblacional que sembla tenir ja una certa entitat cap el 995, quan és té constància de la construcció

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

d'alguna mena de fortalesa que apareix a les fonts documentals primerament com a *oppidum* i més tard, l'any 1097, com a *fortitudo*. Pel que fa a l'església, la primera referència la podríem tenir en un document de l'any 1046 en la que se'ns parla de l'existència d'unes cases amb una torre prop de *Sant Martin Provincialis*; és possible que aquesta torre sigui la mateixa que encara s'observa adossada a la nau de l'església.

La vida de la parròquia va patir un fort daltabaix fruit de l'epidèmia de pesta bubònica esdevinguda durant l'any 1348, que va deixar la població reduïda a 17 llars, però al segle següent ja es denota una revifalla que permet començar la reconstrucció de l'església l'any 1432; aquesta es torna a edificar seguint un estil gòtic tardà, del qual avui només se'n conserva la portalada.

Durant el segle XVII l'edifici torna a ser remodelat sota els cànons del barroc, però respectant l'antiga portalada gòtica, quedant el conjunt finalitzat l'any 1688. Arribats al segle XX, l'església fou atacada i cremada durant la Setmana Tràgica de l'any 1909, i més tard durant dels fets que van succeir al cop d'estat militar del 18 de juliol de 1936; el resultat fou la destrucció de l'interior del temple i la pèrdua dels motius escultòrics de la portalada.

En un moment més tardà, cap el segle XIII, comencem a tenir notícies del que serà el segon establiment humà documentat a les fonts escrites dins l'actual districte de Sant Martí, a l'actual barri del Clot. Així, l'any 1208 mitjançant una concòrdia entre el rei Pere el Catòlic i l'orde de Sant Joan de Jerusalem, el rei cedia en alou als hospitalers la Torre del Clot de la Mel, que a partir d'aquests moments passarà a ser coneguda com a Torre de Sant Joan; a canvi, l'orde cedia al poder reial els drets que tenien sobre Castellciuró de Molins de Rei i la franquícia de moldre als molins reials de Barcelona.

Pel que podem deduir de la documentació conservada, l'edifici originari deuria ser una torre de defensa, la qual s'aniria engrandint durant la baixa Edat Mitjana amb construccions annexes, ordenades al voltant d'un pati quadrangular amb galeria porticada practicable per tot el perímetre, i una escala per pujar a la planta noble encaixada en un dels racons de la galeria, a la manera dels palaus o casals catalans gòtics. Actualment, la Torre de Sant Joan es troba englobada en el conjunt arquitectònic conegut com a Ca la Vila o Escolles Casas, tot i que molt transformada. Aquesta propietat es va acabar

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

convertint en la més important de la comanda dels santjoanistes a Barcelona, arribant a tenir una extensió de terres equivalents a unes 800 hectàrees, sobre les quals el comandador de l'orde tenia plena jurisdicció, fins hi tot la potestat de nomenar un batlle. Al llarg del temps es van anar fent obres de millora a la construcció, sobretot a partir del s. XVII, essent importants les realitzades cap el 1661 després de la Guerra dels Segadors (1640-1652) davant el mal estat en que havia quedat l'edifici, i les de l'any 1729 després de la Guerra de Successió (1701-1715) per idèntics motius.

La desamortització endegada pel ministre d'hisenda P. Madoz l'any 1855, segons la qual es posaven en venda totes les propietats de l'estat, del clergat, dels ordes militars, confraries, obres pies, santuaris, de l'exinfant Don Carles, de propis i comuns dels pobles, de la beneficència i de la instrucció pública, va suposar el pas de l'edifici a mans privades, concretament de la família Casas-Guarro, que la va cedir a l'ajuntament de Barcelona l'any 1921 a condició que s'hi ubiquessin unes escoles públiques, funció que aconsegueix encara avui dia.

L'evolució del territori de Sant Martí es pot encarar sota dues vessants: l'agrícola i l'industrial.

Sant Martí agrícola

Fins ben entrat el segle XVIII, l'actual districte de Sant Martí presenta un paisatge totalment rural, amb l'agricultura com a base econòmica, que abarcava una superfície molt més gran que no pas la de l'actual districte. Malgrat aquesta gran extensió territorial, la insalubritat de la zona d'aiguamolls propera a la costa va obligar a situar l'establiment humà cap el nord, on també es trobava el curs del Rec Comtal, i és al seu voltant on es formen els dos nuclis poblacionals originaris del barri. La resta de poblament responia a un patró de tipus dispers, caracteritzat per la presència de gairebé una trentena de masies concentrades majoritàriament prop de l'església de Sant Martí i pel sector de la Verneda; d'aquestes edificacions se'n conserven sis:

- L'anomenada Torre del Fang, amb antecedents en el segle XIV, situada al carrer del Clot (antic camí ral que menava de Barcelona a Sant Andreu de Palomar). Va mantenir la seva activitat agrícola fins els anys 20 del segle passat, moment en que va passar a allotjar les

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

oficines de Foment d'Obres i Construccions. L'actual edifici respon a les ampliacions que es van fer durant el segle XVIII.

- Ca l'Arnó, del segle XVII, situada al costat de l'església de Sant Martí. Les terres es van treballar fins l'any 1982, moment en que fou comprada per l'Ajuntament de Barcelona i posteriorment convertida en ludoteca, que és l'ús que té actualment.

- Can Cadena, propera a Ca l'Arnó i documentada des del segle XVI. Actualment acull diferents horts urbans gestionats per Parcs i Jardins.

- Can Planes, també del segle XVI i situada uns centenars de metres més al nord de Ca l'Arnó. Actualment acull un centre residencial d'acollida.

- Cal Riera, construïda l'any 1574 (segons podem llegir al llindar de la porta) i situada al barri de la Verneda i la Pau, vora la rambla Prim. Aquesta masia es va dedicar al conreu de la vinya fins l'arribada de la plaga de la fil·loxera l'any 1877; d'ençà aleshores les terres es van dedicar a la producció de verdura i productes de l'hort fins a les darreries dels anys 80 del segle XX. Actualment l'edifici es troba en mig d'un aparcament per a camions, en estat d'abandó i amb un futur incert malgrat les pressions del veïnat per conservar la darrera masia que queda al barri.

- Cal Miralletes, una construcció del segle XVIII situada al barri del Camp de l'Arpa, a la cantonada entre el carrer de Conca i el carrer de Sant Antoni Maria Claret. Actualment és un restaurant situat al bell mig d'un parc públic.

Les zones de maresme properes a la costa, no foren ocupades i es destinaren majoritàriament al pasturatge; així, el límit de l'explotació agrícola s'establiria aproximadament per la línia que actualment marca el carrer Pujades, sense que es documentin més masies entre aquest i les platges. Aquests paratges solitaris i despoblats s'aprofitaren per ubicar-hi la casa de quarantenes, on s'internava els forasters sospitosos de ser portadors d'una malaltia contagiosa, i el primer cementiri existent fora les muralles de Barcelona (el de l'Est, més tard conegut com cementiri del Poblenou, construït cap el 1775, destruït per les tropes napoleòniques l'any 1813, i torna a construir vers el 1819 tal i com el veiem actualment).

Sant Martí industrial

El procés d'industrialització de Sant Martí de Provençals s'inicia a la segona meitat del segle XVIII, un cop finalitzada la Guerra de Successió (1701-1715) i amb l'antiga parròquia convertida en un municipi més del Pla de Barcelona. Acabat el conflicte, les

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

mesures proteccionistes desenvolupades per les noves autoritats borbòniques, que prohibien la importació de filats estrangers amb la finalitat de fomentar l'economia peninsular, van fer aparèixer les primeres indústries tèxtils a Barcelona vers el 1738, que prendran la forma del que coneixerem com a fàbriques d'indianes

Les indianes eren uns teixits de cotó estampats per una sola cara, que rebien aquest nom per imitar els estampats de les peces procedents de l'Índia, les quals havien estat comercialitzades per grans societats empresarials, com ara la poderosa Companyia Britànica de les Índies Orientals, fins l'aprovació de les mesures proteccionistes ja esmentades, moment a partir del qual passen a produir-se de manera local; aquesta producció es durà a terme en unes instal·lacions industrials considerades les més modernes del moment i diferenciades dels antics tallers artesans al no estar sotmeses al control dels gremis, concentrar el procés productiu en un únic espai on es divideix el treball en activitats diferents, i organitzar jeràrquicament el personal.

Dins les fàbriques es duïen a terme tres de les quatre fases necessàries per la manufactura de les indianes, que són el filat, el teixit i l'estampat. Prèvia a l'estampació, existia la fase del blanqueig del teixit resultant, que requeria una gran quantitat d'aigua i amplis espais per la seva execució, normalment un camp o un prat regat per petits canals situat prop de les fàbriques (els anomenats prats d'indianes), on s'hi bullien, s'hi blanquejaven i assecaven els teixits; també era necessari que el prat tingués prou herba per tal que les peces elaborades no toquessin el terra i s'embrutessin.

Com que les teles havien d'estar diversos dies esteses, el terreny havia de ser molt espaiós, característica que no era gens fàcil d'aconseguir dins de la ciutat. Calia buscar nous espais fora de les muralles, i els industrials van observar l'oportunitat que representaven les grans extensions de territori existents al paratge costaners de Sant Martí fins llavors destinats a pastures, amb gran abundor d'aigua, i a preus més baixos que no pas els de Barcelona; d'aquesta manera, la zona de l'actual Poblenou es va omplir de camps d'indianes. Entre els anys 1772 i 1808, es comptabilitza la presència al terme municipal de 64 prats d'indianes del total de 89 que hi havia al voltant de Barcelona, essent dels primers en instal·lar-s'hi el de l'empresa Serra i Cia l'any 1738, seguit pels dels industrials Canals i Canet, Bernat Glòria, Bosch, Sallés i Canaleta ja durant els anys 50 de la mateixa centúria.

La producció va entrar en decadència als inicis del segle XIX, arran de la mecanització del tèxtil, contra el qual no podia competir el lent procediment d'estampació manual de les indianes; a aquest fet cal afegir el clima bèl·lic provocat per la invasió del país per part dels exèrcits napoleònics, la posterior la Guerra del Francès (1808-1814), el tancament del comerç marítim a partir del bloqueig continental decretat per Napoleó contra els anglesos, i sobretot pel procés d'emancipació de les colònies americanes, que va reduir de manera significativa les possibilitats d'exportació per als empresaris. Tot i així, malgrat la seva no gaire llarga durada, el període d'auge de les indianes va permetre la introducció de diferents innovacions tecnològiques com la màquina de filar cotó ideada per l'industrial Josep Canaleta l'any 1765, o la màquina també de filar coneguda com la berguedana creada pel fuster bergadà Ramon Farguell entre el 1790 i el 1795.

La veritable "revolució industrial" a Sant Martí comença el primer terç del segle XIX, amb els mateixos factors que havien dut a la instal·lació dels prats d'indianes al municipi: l'existència de grans extensions de terreny a baix cost i l'aigua abundant. De fet alguns dels indianaires establerts a Sant Martí van ser pioners de la futura indústria del tèxtil, com en són exemple Salvador Bonaplata o Jaume Ricart i fill, entre molts altres.

Durant el període 1815-1820, els fabricants de filats i teixits, especialment de cotó, van prendre el relleu als productors d'indianes, mantenint-se el sector del tèxtil com a predominant fins ben entrat el segle XX. Als antics camps d'indianes s'hi comencen a construir fàbriques que funcionen mitjançant uns nous processos tèxtils; aquests processos requereixen una tecnologia força mecanitzada i necessiten alhora una considerable mà d'obra que, amb l'ajut de la maquinària de vegades força complicada, fila, teixeix, estampa i apresta peces de cotó, llana i seda. La prohibició de construir noves indústries dins el perímetre emmurallat de Barcelona des de l'any 1846, obliga els empresaris a traslladar-se definitivament als territoris de la rodalia; arrel d'això, Sant Martí de Provençals es convertirà en el segon nucli industrial del Pla, darrera la pròpia Barcelona, tot rebent el denominatiu del *Manchester Català*. El 1855 el nombre de fàbriques al terme de Sant Martí arriba a 57, la majoria de les quals estaven situades al Poblenou, essent pioneres les d'Achon i Ricart, dels anys 1840 i 1848 respectivament, a les que seguiren Cal Felipa, i Can Saladrigas els anys 1856 i 1858.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

A partir del 1869, l'enderroc de la Ciutadella i la fi de les restriccions constructives en les seves rodalies per motius militars, van permetre al municipi guanyar més terreny edificable; des d'aquest moment comencen a ubicar-se gran indústries, ja no només del tèxtil sinó també de la metal·lúrgia (com Can Girona), alimentàries (com Xocolates Amatller i Olis Bassegoda), destil·leries (com Martini & Rossi), magatzems de tot tipus (com el Crèdit & Docs) i farineres (com La Perfección i Can Gili). A finals del segle XIX, les fàbriques martiniques són el primer centre productor de teixits de cotó de l'Estat Espanyol, i el tercer en els de llana, a banda de no tenir rival en la branca dels acabats; també es considera Sant Martí com la capital de la moderna indústria farinera de l'estat.

El ram del tèxtil encara anirà creixent fins els anys 30 del segle XX, però la Guerra Civil (1936-1939) i una llarga postguerra caracteritzada per la manca de matèries primeres o combustible, i per l'empobriment d'amplis sectors de la població, obliga moltes empreses a plegar; a tall d'exemple, Can Saladrigas, gran fàbrica tèxtil en crisi, dividí les naus en petits espais que es llogaven. Es l'època en què apareixen petits tallers de cinc a deu treballadors, o petites fàbriques de teixits on es treballava bàsicament a mà. La situació del país, aïllat internacionalment fins els anys 50 i sense possibilitats d'exportar, no ajuda a cap mena de recuperació. Serà en aquests moments quan es produeixi la substitució del tèxtil pel metall com a sector industrial predominant i apareixen les grans indústries pesants que marcaran la fesonomia del districte fins els anys vuitanta.

No obstant, entre el 1974 i el 1985 sobrevé un desmantellament progressiu del teixit industrial de Sant Martí, a conseqüència de la definitiva crisi del sector tèxtil, l'emergència de nous sectors productius (l'electrònica o la farmacèutica) sense tradició al barri, juntament amb la millora de les infraestructures i el desenvolupament del transport portuari, que afavoreixen la deslocalització de part de la indústria, l'emmagatzematge i la distribució de Barcelona cap a nous polígons industrials, bàsicament el de la Zona Franca. A mitjans dels vuitanta el Poblenou ja és un barri ple de solars buits on s'acaben instal·lant empreses de transport i locals musicals que el converteixen en la zona d'oci de moda.

La nominació de Barcelona com a seu per a celebrar els jocs olímpics de l'any 1992 va accelerar el procés natural de desindustrialització, sobretot arrel la decisió de construir la Vila Olímpica per allotjar els atletes participants als jocs, al sector del Poblenou conegut

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

com a Icària; aquesta transformació afecta un territori que ha anat perdent progressivament el seu caràcter industrial des de les darreries dels anys 60 i que ha vist desaparèixer les grans empreses que l'havien personalitzat des de la segona meitat del segle XIX. La reforma urbanística permet clausurar els darrers nuclis barraquistes que encara restaven, bàsicament La Perona i el Transcementiri, enderrocats durant l'any 1990, i recuperar un litoral i unes platges respecte les quals la ciutat havia viscut d'esquenes durant molts anys, i que fins llavors es feia servir d'abocador urbà.

EL BARRI DEL POBLENOU

El nucli inicial del Poblenou correspon a l'antic barri del Taulat (paraula que significa "peça de terra de conreu") i ocupa la part baixa més propera al mar del districte actual i de l'antic municipi de Sant Martí de Provençals. El 1855, Ildefons Cerdà es refereix al barri dient-li Icària, influït com estava per companys que intentaven crear una comunitat de regust socialista utòpic. Topònims com Llacuna, Joncar o La Granota, aquest últim situat a la vora del Camí Antic de València segons escrits del setge que patí Barcelona el 1714 durant la Guerra de Successió Espanyola, recorden que el territori del barri va ser una zona humida pantanosa prop del desembocament del riu Besòs.

El barri està limitat entre els carrers Pere IV i l'avinguda Diagonal a l'oest, el carrer Bac de Roda al nord, el Passeig Taulat i el carrer Taulat i l'avinguda Icària a la banda del mar, a l'est, i el carrer Àvila al sud. El seu eix cívic principal i més popular és la Rambla del Poblenou. Els límits actuals els va establir l'any 2006 la divisió administrativa en barris de Barcelona, que va retallar l'extensió tradicional i va crear nous barris, avui adjacents, amb el topònim "Poblenou" al nom: El Parc i Llacuna del Poblenou, La Vila Olímpica del Poblenou, Diagonal del Mar i Front Marítim de Poble Nou, i Provençals de Poble Nou.

El primer nucli urbà es va construir al voltant de la plaça de Prim i el segon, conegut també per barri de la Plata, a la zona de Wad-Ras (actual Ramon Turró). L'aprofitament econòmic va començar entre els segles XII i XIII, amb pastures per al bestiar destinat a abastir a Barcelona. Amb elles comencen a aparèixer les primeres masies. La vida exclusivament agrària va durar fins al segle XVIII.

En efecte, l'abundància d'aigua, les grans extensions i el seu baix preu van afavorir, al llarg del segle XVII, la instal·lació dels primers prats d'indianes. Després van arribar els

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

vapors, desplaçats posteriorment per l'electricitat, amb indústries de tota mena: olis, vins, tèxtils, metall, gas, maquinàries, mosaics, arts gràfiques, pintures, plàstics, alimentació... Al final del segle XIX el Poblenou era el territori amb més concentració industrial del país, fins el punt que va ser qualificat, com ja s'ha dit més amunt, com el "Manchester català".

Des de Barcelona, el principal accés a aquest nou barri era el passeig del Cementiri, obert el 1839. De seguida, els industrials del sud-est de la ciutat hi van veure possibilitats d'expansió. Amb els anys, el passeig —futura Avinguda d'Icària— serví per fer entrar a Barcelona els vins i aiguardents que venien de fora, i a més esdevingué el nucli de confluència del naixent ferrocarril. El 1848, va néixer el primer de tot Espanya, la línia de Mataró que travessava els terrenys de la platja deserta del Poblenou.

El 1854 es va obrir el carrer de Sant Joan de Malta, que en realitat era el camí natural de Sant Martí cap a la platja. I per la mateixa època es va fer, al sector del Taulat, la plaça Isabel o -des del 1868- Prim. Els anys 1870 -lligat a la desaparició de la Ciutadella militar i al canvi polític-, el nombre de fàbriques va créixer vertiginosament, i amb elles, la població i els habitatges. Al costat de les noves factories es van formar ben aviat nous nuclis urbans, com ara el barri de la Plata -entre els carrers de Wad-Ras i Badajoz- i el d'Icària, al sud de l'Avinguda d'Icària. S'hi sumaven el nucli central del Poblenou, articulat al voltant de la Rambla i de Marià Aguiló, entre el carrer Pere IV i el Taulat. El 1886 s'urbanitzà com a rambla el passeig del Triomf, nucli urbanístic però també social i associatiu del barri.

D'entre les diverses indústries que es van instal·lar a finals del segle XIX, en destacaven algunes prop de l'Avinguda d'Icària, com ara la Teneria Barcelonesa, prop del Bogatell, i el Gas Lebon. S'hi ubicaren també magatzems de dipòsit (com Crédito y Docks) magatzems de vins, fabricants d'aiguardents (com ara Martini & Rossi i Can Bardina) i farineres (com El Progreso, Folch i Albiñana, La Perfección i Can Gili). Sant Martí esdevingué la capital del segment modern de la indústria farinera espanyola, gràcies a la proximitat del port i la densitat de la trama industrial. Els boters abundaven al barri de la Plata, habitat especialment per immigrants valencians i aragonesos. Més tard, al voltant de l'Avinguda d'Icària s'aixecaren Can Rocamora (fàbrica de sabó i espelmes) i la fàbrica de mosaics Escofet.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Pell que fa al barri en general, entre totes les indústries destacava la tèxtil, sobretot la dedicada a les filatures i ram de l'aigua. És el cas de Ca l'Arañó, Can Felipa, Can Saladrigas, l'Escocesa, el Cànem, Torelló, Can Janas, Muntadas, Casas i Jover, Can Forasté, Juncadella o Ferrer i Vidal. Al ram del metall destacaren Can Girona, Can Torras i Rivière. D'altres rams foren els de les adobaries, el químic i el de l'alimentació; en aquest darrer cal esmentar Xocolates Amatller i Olis Basseda. El paisatge industrial el completaven nombrosos petits tallers i fàbriques mitjanes.

En els espais que deixaven aquestes grans indústries —que sovint tallaven els carrers— s'aixecaren edificis d'humils habitatges, generalment mal construïts i amb deficientes condicions higièniques. Les epidèmies de còlera, tifus o verola, que fins ben entrat el segle XX, produïren gran mortaldat, eren moneda corrent, i trobaven terreny adobat en les humils i poc higièniques vivendes dels obrers. Les condicions laborals i de vida dels treballadors i treballadores eren força precàries: Llargues jornades de treball, sous baixos, treball de dones i infants, inexistència d'ajuts per malaltia o invalidesa, o jubilacions; àpats insuficients, falta d'higiene, d'escolaritat, etc. Problemes que les cròniques crisis econòmiques agreujaven.

A això cal afegir la manca d'enllumenat de gas als carrers, l'existència de pous negres i dipòsits de latrines que —juntament amb els fums de les xemeneies— empudegaven l'ambient i produïen problemes per a la salut. També mancaven lleis contra el llançament de deixalles, així com transports públics i escoles. La convivència dels habitatges de la gent amb les fàbriques era força difícil pels perjudicis que aquestes els ocasionaven. Els anys 1870, els obrers més conscienciats s'havien organitzat: uns participaven en les naixents associacions de treballadors, i altres, als ateneus obrers.

La resta de la població la conformaven la classe mitjana de comerciants, empleats qualificats, propietaris i petits industrials, i una classe acomodada d'industrials més importants que vivia a la rambla.

Amb el sentiment de saber-se desatès l'ajuntament de Sant Martí, davant dels seus problemes, no té res d'estrany que es formés un moviment segregacionista, ben propi de l'època. Així fou com, el 1851, el Poble Nou reclamà la segregació, aconseguint-la el 1870, encara que la Diputació anul·là l'acord. El 1897, Sant Martí de Provençals i altres

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

poblacions del Pla foren agregades a Barcelona. El Poblenou passava a ser un barri més de la ciutat comtal.

Pel fet de tractar-se d'un barri industrial, al llarg de la segona meitat del segle XIX i primeres dècades del XX el Poblenou sempre es caracteritzà per la seva activa vida política i sindical. La presència de una població majoritàriament treballadora es reflectí en diversos moments de conflictivitat social, com els avalots que tingueren lloc durant la Setmana Tràgica o bé la sèrie de vagues i d'atemptats dels anys 20.

Durant la Guerra Civil la ciutat i el barri van ser objecte d'intensos bombardejos per part de l'aviació feixista. No obstant, els primers bombardejos sobre el Poblenou venen per mar; el vaixell de guerra "Canarias", produeix els primers morts entre els veïns, concretament el 29 de març de 1937, al Carrer dels Pellaires. Els aeris vingueren després i s'incrementaren a partir del novembre de 1938. En els pitjors moments, dos o tres avions sobrevolen la zona fins a quatre vegades en una mateixa nit. Can Rivièr i Can Girona també són castigades, així com els habitatges dels voltants, com ara la França Xica on un dels bombardejos ocasiona molts morts. Al Carrer Wad-Ras, enfront l'Aliança Vella, una bomba destrueix dos blocs d'edificis. En un dels baixos es troba l'orxateria el Tio Ché. Els seus propietaris, però, que es troben dinant, salven miraculosament la vida. Les bateries antiaèries es troben a la Torre de les Aigües i a la Mar Bella. Per a protegir la població de les bombes dels aeroplans es construeixen a tot Barcelona refugis subterranis. Al Poblenou, les mateixes fàbriques metal·lúrgiques n'edifiquen, exceptuant Can Girona que aprofita la Torre de les Aigües com a refugi. Sota alguns carrers, els veïns també s'afanyen a construir-n'hi.

Al llarg del segle XX el Poblenou es va consolidar com a barri residencial, obrer i industrial, amb un important augment demogràfic i l'aparició d'importants nuclis de barraques com el Somorrostro, Pequín i Transcementiri, alguns dels quals no van desaparèixer fins passada la segona meitat del segle XX. A partir dels anys 60 es produí un intens procés de desindustrialització i el consegüent alliberament de grans solars, aviat ocupats de nou per empreses de transports, tallers i magatzems. En efecte, la davallada econòmica va fer que moltes grans indústries pleguessin, sovint mancades de matèries primeres o de combustible, però també per l'empobriment d'amplis sectors de la població i per la impossibilitat d'exportar. Era un fet freqüent que les grans fàbriques en crisi, com

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

ara Can Folch o Can Saladrigas, dividissin les naus en petits espais que llogaven. És l'època en què s'estenen petits tallers i apareixen obradors tèxtils on es treballa manualment. És, també, el moment que apareixen petites empreses d'economia submergida.

Al llarg dels anys 1940 i 1950 les intervencions urbanístiques al Poblenou foren summament puntuals, i es limitaren a l'obertura de carrers que restaven tallats per fàbriques i a la construcció d'alguns blocs d'habitatges. Al passeig Calvell s'hi construïren entre 1953-56 els blocs del Patronat Municipal de l'Habitatge. Fins el 1965 no s'obrí la Rambla fins a aquest passeig.

La tanca que limitava les vies del tren fou una de les principals barreres urbanístiques que aïllaven el barri i li tallaven el pas al mar. No va ser fins que el desgast produït per l'aigua arribà a tocar les vies, que les autoritats hi posaren remei, fent una vorera de pedres paral·lela a la costa i espigons. Durant un munt d'anys la platja com a tal deixà d'existir, i es convertí en un immens abocador de runa i deixalles. Les restes de nombrosos enderrocs de Barcelona o rodalies acabaven a la platja, que anaven formant pisos premsats de terra i runa, i que es barrejaven amb les closques i minerals que les onades arrossegaven fins a la sorra. Un paisatge erm i trist que es completava amb les fogueres que s'hi encenien per cremar deixalles. Buscadors de metalls, captaires, pescadors i solitaris era l'element humà predominant.

El 1977 s'inaugurà el metro, que enllaçarà més fàcilment el barri amb la resta de la ciutat, i amb els Jocs Olímpics de 1992 s'inicià la gran transformació del barri, i actualment és una zona en constant transformació, on s'ubica el districte tecnològic de Barcelona, el 22@, convivint amb les façanes d'antigues fàbriques i una vida veïnal que intenta conservar l'esperit familiar i popular tradicional.

ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Dins el context que ens ocupa, són conegudes l'existència de dues importants restes arqueològiques que justifiquen el control arqueològic que s'ha fet en aquest indret.

1. Camí Antic de València: El traçat d'aquest carrer transcorre sobre una antiga via de comunicació de la ciutat de Barcelona. Aquest camí fou un dels ramals de la Via Augusta

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

d'entrada a la ciutat romana de Bàrcino, i que posteriorment es va fossilitzar, mantenint-se en ús durant l'edat mitjana i l'època moderna, fins a l'actualitat. El tram de carrer encara existent entre la rambla del Poblenou i el carrer de Fluvià forma part d'un antic camí que travessa la plana del Baix Llobregat i del Barcelonès, des del Garraf fins a Montgat. Als segles IX i X era conegut amb els noms de *Via Lacunam* i *Via Marina*. No es coneix amb exactitud quan adopta el nom actual, però possiblement fou als voltants dels segles XVII o XVIII. L'actual denominació es pot verificar des de mitjans segle XX. Segons la Guia de Josep Roca i Roca (1884-1895), era la carretera o camí veïnal que unia el Poblenou amb Horta.

2. Adoberia del segle XVIII:² L'any 1792 es va instal·lar en aquests mateixos terrenys una adoberia de teixits, la qual va funcionar com a tal fins a la primera meitat del segle XX, i que va passar per diverses mans i llogaters. A finals del segle XVIII tot aquest indret era zona d'aiguamolls, i per tant adient per proveir d'aigua la fàbrica, i allunyada d'espais urbans, atès que aquestes indústries ocasionaven nombroses molèsties i olors.

El 8 de març de 1972 l'ajuntament de Barcelona va acordar la construcció d'una adoberia municipal als terrenys d'unes antigues quadres del terme municipal de Sant Martí de Provençals, just a tocar del Camí Antic de València, en un paratge nomenat del Joncar, i així reactivar la precària situació econòmica del consistori. Aquesta fàbrica va arribar a tenir més de 60 treballadors.

El 1796 l'adoberia va deixar de funcionar com empresa municipal, ateses les constants pèrdues, i el seu lloguer passà a mans privades. Així doncs la fàbrica del Joncar es va convertir en un annex de l'Escorxador de Barcelona.

Pels volt de la Guerra Civil espanyola es va abandonar l'activitat adobera, i aquestes instal·lacions es van reutilitzar com a petits tallers de reparació de vehicles. Aquestes edificacions van restar dempeus fins l'any 2004.

No obstant, no són conegudes per haver-se recuperat cap resta arqueològica de les mateixes, la qual cosa fa d'aquesta intervenció una oportunitat per capgirar aquesta situació.

---

² SANS FERRAN, José M. (1965): *Una tenería municipal en la Barcelona del siglo XVIII*. Ed. Colomer Munmany SA, Vic.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

En les immediacions d'aquest solar, només s'ha realitzat una intervenció al recinte fabril de Can Ricart, concretament a l'espai conegut com Hangar, al carrer Emília Coranty 40, 41a-41b, 48, l'any 2010. Es va dur a terme un control arqueològic dels rebaixos del nivell de circulació actual, d'entre 40 i 60 cm de profunditat. També es va fer el control de l'obertura d'un soterrani a la nau 2. Totes aquestes actuacions van permetre conèixer millor l'evolució de l'edifici que s'inicia l'any 1866 quan es construeix la casa del porter i, posteriorment, entre finals del segle XIX i inicis del segle XX quan es construeixen les naus 2 i 3.³

I per últim, en aquesta zona es coneixen varis Refugis Antiaeris de la Guerra Civil, encara que ningú d'ells es troba en la direcció de la nostra intervenció. Les dos més properes se situen en el carrer Lope de Vega (REFUGI ANTIAERI LOPE DE VEGA-PALLARS-PERE IV)⁴ i el carrer Pallars (REFUGI ANTIAERI R.0811)⁵.

---

³ Veure Carta Arqueològica de Barcelona: <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3283>

⁴ Veure Carta Arqueològica de Barcelona: <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2862>

⁵ Veure Carta Arqueològica de Barcelona: <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2821>

5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic es deu, com ja hem comentat més amunt, al fet que les obres es desenvolupen en un espai inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un eminent valor històric, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt destacat per a la ciutat.

En el cas concret que ens ocupa, aquest interès bé donat per la presència d'estructures arqueològiques i arquitectòniques molt significatives:

- **Camí Antic de València:** El traçat d'aquest carrer transcorre sobre una antiga via de comunicació de la ciutat de Barcelona. Aquest camí fou un dels ramals de la Via Augusta d'entrada a la ciutat romana de Bàrcino, i que posteriorment es va fossilitzar, mantenint-se en ús durant l'edat mitjana i l'època moderna, fins a l'actualitat.
- **Adoberia del segle XVIII:** L'any 1792 es va instal·lar en aquests mateixos terrenys una adoberia de teixits, la qual va funcionar com a tal fins a la primera meitat del segle XX, i que va passar per diverses mans i llogaters. A finals del segle XVIII tot aquest indret era zona d'aiguamolls, i per tant adient per proveir d'aigua la fàbrica, i allunyada d'espais urbans, atès que aquestes indústries ocasionaven nombroses molèsties i olors. Pels volt de la Guerra Civil espanyola es va abandonar l'activitat adobera, i aquestes instal·lacions es van reutilitzar com a petits tallers de reparació de vehicles. Aquestes edificacions van restar dempeus fins l'any 2004.

Els objectius immediats es centren doncs en visualitzar i documentar les possibles restes arqueològiques que puguin conservar-se en el lloc, de cara a la posterior construcció dels nous equipaments docents.

6. METODOLOGIA

Per a aconseguir els objectius marcats és necessari adoptar una metodologia sistemàtica i que se'ls adequi. En relació amb la metodologia de registre, la seqüència estratigràfica s'estableix amb el propòsit d'entendre la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició dels diferents estrats. De la mateixa manera, ajuda a interpretar els diversos processos sedimentaris i postdeposicionals que s'han anat produint al llarg del temps a la zona afectada. Sota aquestes premisses, s'ha establert un registre detallat dels diferents estrats que configuren la zona intervinguda utilitzant per a fer-ho el sistema d'Unitats Estratigràfiques (UE), que es pot seguir a E.C. HARRIS (1990) i A. CARANDINI (1997), sistema acceptat àmpliament i secundat a Catalunya des de fa més de tres dècades (TRÓCOLI, SOSPEDRA, 1992). Aquest mètode permet analitzar de forma individualitzada cadascuna de les incidències que afecten la seqüència estratigràfica. La caracterització de les diferents unitats estratigràfiques es detalla en una fitxa. Aquí s'hi registren tots els paràmetres que permeten la seva correcta identificació i descripció, així com també la seva relació física respecte a la resta de les unitats estratigràfiques del jaciment.

La identificació d'una UE s'estableix mantenint l'ordre estricte d'aparició durant el procés d'excavació i es duu a terme generalment utilitzant una clau de dos, tres o quatre dígitos, començant tota la seqüència numèrica per el número 10, 100 o 1000, en funció de la magnitud de la intervenció a realitzar. Aquesta forma de procedir s'utilitza amb la finalitat d'evitar qualsevol alteració de la seqüència numèrica o algun tipus d'interferència en cas que, durant el procés, sorgeixi una estratigrafia complexa que obligui a acumular unitats estratigràfiques.

En aquest cas, per comoditat en el registre, s'ha decidit utilitzar números de tres dígitos (UE 100, 200, 300...) en cascuna de les cales obertes, fent coincidir cada centena amb el número de cala corresponent⁶, i de quatre dígitos en les rases. Així, Cala 1 (C-1) - UE 100 i següents; Cala 2 (C-2) – UE 200 i següents, fins arribar a la Cala 9. Finalment, com ja hem dit, per a les dues rases obertes hem donat el número 1000 i següents per a la Rasa 1 (R-1) i el 2000 i següents per a la Rasa 2 (R-2). No obstant, no en totes les cales s'han

---

⁶ La numeració de les cales ja estava feta en el projecte d'intervenció previ a l'inici dels treballs.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

documentat estructures o estratigrafia arqueològica. Les que han donat resultats positius han estat les següents: C-2 i C-2bis (UE's 200), C-3 (UE's 300), C-6 (UE's 600), C-7 (UE's 700), C-9 (UE's 900), R-1 (UE's 1000) i R-2 (UE's 2000).

Quant al mètode d'intervenció immediata respecte als treballs que s'estaven realitzant, s'ha seguit el del control visual directe. La tasca d'excavació de les cales i rases esmentades s'ha dut a terme mecànicament amb màquina retroexcavadora mixta. L'arqueòleg director estigué present durant tots aquests treballs, observant el sediment extret amb la finalitat de recuperar les restes de ceràmica, ós, metall, o de qualsevol altra naturalesa, que poguessin sortir i documentar les restes arqueològiques aparegudes en el subsòl.

La documentació de la intervenció es completa amb les fitxes de les UE documentades, i un registre gràfic que inclou plantes i seccions planimètriques, i una selecció fotogràfica de les evidències més representatives del desenvolupament dels treballs.

Les cotes han estat establertes en metres sobre el nivell del mar (m s.n.m.).

7. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I DE LES TROBALLES

Ja vam comentar amb anterioritat que el projecte inicial contemplava la realització de diverses cales (10 en total, doncs la C-2 es va repetir —C-2 bis—al no haver-se trobat espai en ella per fer el sondeig mediambiental) i 3 sondejors geotècnics repartits pel solar, amb la finalitat d'advertir possibles contaminacions del sòl provocades per l'activitat de tallers de reparacions mecànics en el terreny implicat en les obres. Per això, des del Servei d'Arqueologia de Barcelona es va proposar aprofitar aquests treballs previs a l'inici de les obres per a realitzar el control arqueològic simultàniament a l'obertura d'aquestes cales, suggerint, a més a més, l'execució de dues rases longitudinals en sentit NW-SE i SO-NE, que permeteren aprofundir en el coneixement de les possibles restes arqueològiques que poguessin trobar-se en el subsòl del solar.

D'acord amb els responsables d'*Applus* (l'empresa encarregada de les anàlisis mediambientals) es va decidir realitzar primer els sondejors geotècnics i les cales mediambientals⁷ —que van baixar entre 2 i 2'5 m—, per a finalment fer les dues rases estrictament arqueològiques. Sobre aquest últim particular, hem d'assenyalar que aquestes rases no es van poder realitzar amb l'extensió que en principi estava prevista en el PIA de la intervenció. La causa és que el solar —un aparcament de cotxes de poc més de 5000 m²— no sols no es trobava buit de vehicles (doncs hi havia un nombre important d'ells aparcats), sinó que l'entrada i sortida dels mateixos no es va aturar en cap moment de la intervenció, de manera que els treballs es van haver de realitzar mentre se sortejaven tant els cotxes estacionats com els que entraven i sortien de l'aparcament. És a dir, que la longitud de les dues rases va estar condicionada per les limitacions físiques que imposaven els vehicles aparcats i l'espai que deixaven lliure tant per a la seva obertura com per a la terra estreta que la màquina havia d'anar deixant als costats de les mateixes **[Fotografia 1]**. Així, la Rasa 1 (NW-SE) va mesurar 30 m de llarg i 0'70 m d'ample, i la Rasa 2 (NE-SO) mateixa amplària i 29 m de longitud. La excavació de les rases va cessar en arribar al nivell geològic.

---

⁷ Els sondejors i les cales van ser dissenyats en la seva ubicació i dirigits en la seva execució pels responsables d'*Applus*; el plantejament i execució de les rases va estar a càrrec de l'arqueòleg director.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

L'excavació de les cales i de les rases s'efectuaren amb màquina retroexcavadora mixta.

Quant als treballs estrictament arqueològics, van comptar amb la participació del director de la intervenció, d'una arqueòloga tècnica i un arqueòleg auxiliar.

SONDEJOS GEOTÈCNICS

Es van fer tres sondejos geotècnics (extrems nord, sud i nord-oest del solar) que van permetre establir una seqüència estratigràfica general del terreny. Bàsicament es va determinar que entre 1-1'5 m de profunditat apareixien arenes molt fines (considerades com a substrat geològic) i als 3 m aprox. es documentava ja el nivell freàtic; entre el nivell superficial i el metre i mig, es va verificar un estrat d'aportació antròpica⁸ **[Fotografia 2]**.

CALES

De les 10 cales obertes, quatre van donar un resultat negatiu, les número C-1 (4'5x2'5 m), C-4 (2'7x1'8 m), C-5 (2'3x2'3 m) i C-8 (2'7x1'6 m), que van proporcionar la mateixa estratigrafia: un primer estrat aportat superficial (UE 1) format per una matriu gravosa, amb presència de sorres fines, algunes pedres i restes de runa, material constructiu i deixalles (plàstics, llaunes, draps, etc.); per sota (entre 0'60-1'5 m de profunditat), un estrat de sorres fines barrejada amb sediment més argilós i que albergava una mica de material antròpic, com runa i deixalles (UE 2). Presenta una gama cromàtica àmplia, entre ocres, grises y marrons⁹; per últim, un nivell de sorres fines (de platja), estèrils, substrat geològic d'aquesta zona (UE 3). Les quatre cales no ocupen un mateix sector del solar, sinó que es troben espacialment molt repartides: la cala 1 s'ubica en l'extrem nord, les cales 4 i 5 en l'extrem S/SW, i la número 8 en el centre del solar **[Fotografies 3-9]**.

Això vol dir que sis cales han donat resultats positius: les número C-2, C-2 bis, C-3, C-6, C-7 i C-9.

---

⁸ En el piezòmetre del Sondeig 2 es va detectar una llosa de formigó armat d'1 metre d'espessor en l'extrem nord del solar, de la qual es desconeix la seva extensió.

⁹ En realitat les UE 1 i 2 podrien ser la mateixa, és a dir, una mateixa aportació antròpica destinada a la anivellació del terreny, però amb sediments diferents en funció de la finalitat: un primer estrat més sorrenc per reomplir els forats deixats pel desmuntatge de les estructures anteriors, i el estrat superior per anivellar el sòl de circulació amb una terra més consistent. En qualsevol cas ambdues UE són del segle XX **[Fotografia 10]**.

- **Cala 2:** Ubicada en el costat oest del solar. És l'única que no està excavada en forma de rasa, sinó que té una disposició en "L" perquè en obrir-se la rasa inicial (direcció N-S), les nombroses estructures que apareixien no permetien fer el sondeig mediambiental. Això va provocar que s'abandonés aquest primer intent i es va fer un segon obrint una altra en el seu costat oest (la cala C-2 bis), a uns sis metres de distància. No obstant això, aquest nou intent també es va abandonar immediatament perquè la concentració d'estructures era fins i tot major que en l'anterior. Per aquest motiu, es va tornar a la cala anterior (C-2) però es va desviar la seva trajectòria en direcció E-W. Allí es va trobar un espai per a realitzar el sondeig. D'aquesta forma, el tram N-S presenta una longitud de 5 m i l'E-W té 1'5 m; en els dos casos amb 0'70 m d'amplària. El tram llarg de la cala presenta en l'extrem nord un paviment de morter de calç amb incrustacions de maons massissos (UE 204) de tres metres de longitud (ocupa tot l'ample de la rasa) a 3'22 m s.n.m., i en l'extrem sud un tram de paviment de ciment hidràulic llis¹⁰ (UE 200) d'un metre de llarg, a una cota de 3'28 m s.n.m. A tocar d'aquest últim paviment, un mur obrat amb pedres sense treballar i maons massissos, units amb morter de calç (UE 202), orientat E-W vers l'ampliació de la cala en aquella direcció (a 3'30 m s.n.m.). Totes les estructures estan cobertes per l'estrat UE 1 **[Fotografia 11]**.
- **Cala 2 bis:** En el punt anterior ja s'han explicat les circumstàncies per què es va obrir aquesta cala. Les seves mesures són de 2x1'1 metres. Es van localitzar les restes d'una canalització —possible claveguera— (UE 206) i d'un dipòsit (UE 209). Ambdues estructures estan construïdes amb maons massissos i morter de calç. De la canalització s'ha documentat una longitud d'1'40 m i té una amplària de 0'50 m. Del dipòsit només s'ha documentat una petita porció d'1'1x0'6 m. Les dues estructures s'han trobat a una cota de 3'50 m snm i no s'han excavat els seus farciments interiors. Estrat d'amortització la UE 1 **[Fotografia 12]**.
- **Cala 3:** Presenta un revestiment interior de ciment pòrtland, i la paret NW està construïda amb maons foradats¹¹; a més, s'observa un envà interior trencat, que dividia l'espai interior i que també estava construït amb el mateix tipus de maons i ús

---

¹⁰ El paviment hidràulic és una combinació de ciment pòrtland, agregats petris, aigua i en ocasions additius, per a formar una mescla emmotllable que en endurir-se forma un element rígid i resistent. Molt utilitzat en espais industrials des del segle passat.

¹¹ Maó foradat (anomenat també "maó buit") és aquell on els forats (que tenen forma cilíndrica i longitudinals) es troben en les cares laterals de la peça. L'interior presenta més del 33% de volum buit. Són denominats popularment com "totxanes" i són propis del segle XX-XXI.

de ciment pòrtland. Aquests elements situarien la seva construcció en el segle XX, però la paret est està construïda amb maons massissos i podríem estar davant d'un dipòsit anterior (potser del segle XVIII) reformat en el segle XX Ubicada en el quadrant NW del solar. Mesura 2'70x1 m, amb orientació NE-SW. Ací es va documentar per sota de l'estrat UE 1, una porció de dipòsit (UE 301) que presenta una atribució cronològica dubtosa. Les seves mesures visibles són 2'2x0'9 m, amb orientació longitudinal NW-SE. D'altra banda, no podem descartar que la paret NW sigui també un envà de separació interior (igual que el fragmentat) i que la paret original d'aquest extrem també estigui obrada amb maons massissos. El farciment interior (UE 302) està format per un sediment de matriu arenosa amb importants restes de runa i deixalles, de color marró clar, amb algunes bossades grises i negres. Es va arribar a documentar una profunditat d'1'5 m, encara que en arribar al final no es va trobar cap resta de solera, només l'aparició de les arenes de la UE 3 **[Fotografies 13-15]**.

- **Cala 6:** Se situa en el quadrant SE del solar. Presenta unes dimensions de 4'8x2'5 m amb orientació E-W. En aquest cas no es va documentar cap estructura, però sí un estrat (UE 600) de runa i deixalles, molt semblant al farcit documentat en el dipòsit UE 301. És possible que s'hagi trobat el farciment d'un altre dipòsit, però sense arribar a tocar cap de les parets del mateix. Es va rebaixar fins als tres metres de profunditat, i per sota d'aquesta cota va aparèixer l'estrat UE 3, amb les arenes molt humides pel seu contacte amb el nivell freàtic. La UE 600 (de dos metres de potència) estava cobert per la UE 1 **[Fotografies 16 i 17]**.
- **Cala 7:** S'ubica en la zona central del costat est i mesura 3x0'7 m, amb una orientació longitudinal NE-SW. Es van documentar dos petits murs idèntics i paral·lels (UE 701 i 703), obrats amb maons massissos i morter de calç, i amb una separació entre ells de 0'54 m. Presenten una orientació NW-SE i apareixen a una cota de 2'46 m s.n.m. i una potència total fins al final de la fonamentació de 14 cm. Estan amortitzats per la UE 2, i les rases retallen l'estrat geològic (UE 3). No descartem que formen part d'una mateixa estructura, com una canalització, encara que no hi ha cap tipus de solera entre ells **[Fotografies 18-20]**.
- **Cala 9:** Se situa en el quadrant NE i posseeix unes dimensions de 3'70x0'8 m, amb una orientació longitudinal E-W. Es va documentar en la meitat est de la cala, a una cota de 3'10 m s.n.m., una estructura plana formada per una capa de ciment amb maons buits col·locats al damunt, encara que s'han perdut en gran part, i els que

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

queden es troben trencats (UE 900). Té una potència de 8 cm i està amortitzat per la UE 1. Podria tractar-se d'un paviment o alguna plataforma de sustentació per a maquinària **[Fotografia 21]**.

RASES

Més amunt ja vam explicar les circumstàncies per les quals les rases no tenen unes dimensions més extenses. Així, les rases ocupen un espai situat a la meitat est del solar, dibuixant en planta una mena de T, encara que els dos segments amb una longitud similar.

- **Rasa 1:** Aquesta rasa pren una orientació NW-SE i amida 30 m de llarg i 0'70 m d'ample i es troba en l'extrem NE del solar. Al llarg del recorregut s'han documentat algunes estructures, cap de les quals s'ha excavat totalment **[Fotografia 22]**.
  - ◆ Paviment hidràulic (UE 1000). S'ha documentat un petit tram de 0'70 m de llarg, a 3'30 m s.n.m. Per sota apareix un estrat format per un sediment argiles i sorres amb restes de runa (UE 1001), potser un estrat d'anivellament per col·locar el paviment UE 1000. A 3'5 m de distància es troba altre petit fragment de paviment de les mateixes característiques que l'anterior, de només 0'60x0'20 m de superfície i l'hem donat el mateix número de UE **[Fotografia 23]**.
  - ◆ Seguint avançant (a 7 metres des de l'inici de la rasa), es documenta una estructura plana, una planxa de ciment pòrtland i maons buits (UE 1002). Molt deteriorada. És molt similar a la UE 900, que es troba a uns 8 metres de distància vers l'est. Hem documentat 0'80 m de llarg, i està a una cota de 3'20 m s.n.m. Podria tractar-se d'un paviment o alguna plataforma de sustentació de maquinària **[Fotografia 24]**.
  - ◆ Entre els 8 i els 9 metres es registra un nou fragment de paviment hidràulic d'uns 0'5 m de llargària; a tocar, un altre planxa de ciment amb maons buits (UE 1006), molt deteriorat, i al seu costat el fragment d'un petit dipòsit obrat amb maons buits i ciment (UE 1004), del qual hem document en planta un fragment de 0,6 x 0,3 m (sembla que desguassa en un altre canalització més moderna, la UE 1017¹²). La

---

¹² Aquesta canalització està coberta per un paquet de graves (UE 1015) i sembla la més moderna de tot el conjunt.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

cota a la que es situen totes aquestes estructures es de 3'20 m s.n.m. **[Fotografia 25]**.

- ◆ Als 15 m es troba una canalització (UE 1008): podria tractar-se d'una claveguera, feta amb ciment i maons; presenta tapa de ferro; de fet, en ella desguassa una altre canalització més moderna, feta amb canonada de ciment (UE 1017). Cota de 3'40 m s.n.m. **[Fotografies 26 i 27]**.
- ◆ A continuació, en el metre 18, documentem un altre estructura de 2'5 m de llargària, que també podria funcionar com a paviment (UE 1009), és una capa de morter de calç con maons incrustats, molt semblant a la UE 204. Està dividit en dues parts: la segona es troba a uns tres metres de distància i té 0'80 m de llarg. En mig, trobem un paviment de rajoles de ceràmica rectangulars, amb morter de calç (UE 1010), de la que hem documentat 2'20 m de llargària. Totes les estructures estan a 3'20 m s.n.m. **[Fotografies 28 i 29]**.

Totes aquestes estructures estan amortitzades per l'estrat UE 1.

- ◆ En el metre 23 vam documentar una alineació de maons massissos amb morter de calç (UE 1011). Podria ser una canalització. Només hem documentat un petit tram de 0'80 m de llarg i té 0'30 d'amplada. Es troba a una cota de 2'80 m s.n.m. i està amortitzada per l'estrat UE 2. Al seu costat s'observa una capa de morter de calç (UE 1012), a la mateixa cota, que podria guardar relació amb ella. A tocar d'aquesta última, apareix una estructura indeterminada, formada per pedres sense treballar i maons buits, unides amb morter (UE 1013). Hem documentat una llargària de 1'10 m. Cota màxima de 3'10 m s.n.m. i amortitzat per la UE 1; i per últim, per sota d'aquesta última estructura, se documenta un altre alineació de maons massissos i morter de cal (UE 1014), podria ser també una canalització; travessa perpendicularment a la rasa i també l'amortitza la UE 2. Està a la mateixa cota que UE 1011, i de fet no descartem que estén relacionades perquè són molt similars **[Fotografies 30 i 31]**.
- Rasa 2: Orientació NE-SO, mateixa amplària de 0'70 m i 29 m de longitud. Parteix des de la rasa anterior i ocupa la zona central del solar **[Fotografies 32 i 33]**.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

- ◆ Començant per l'extrem NE de la rasa, primer documentem un tram de 13 m de paviment hidràulic llis fet amb ciment (UE 2000), encara que es troba molt trencat en alguns punts. Cota 3'26 m s.n.m. Cobert per l'estrat UE 1 **[Fotografies 34 i 35]**.
- ◆ Als 12 metres apareix una filada de maons massissos amb morter de calç (UE 2001) en el cantó est de la rasa. Ocupen dos metres de llarg i sembla que devien estar coberts pel paviment UE 2000. Cota 3'24 m s.n.m. Amortitzat per la UE 1 **[Fotografia 36]**.
- ◆ A continuació, en el metre 16 de la rasa, es veuen uns maons buits (3'30 m s.n.m.) col·locats transversalment a la rasa (UE 2002) **[Fotografia 37]**, que semblen delimitar un paquet de runa (UE 2003) vinculat a l'estructura UE 2005, que es troba cinc metres més endavant. Aquesta estructura (UE 2005) està formada per maons massissos i morter de calç. Presenta una planta quadrangular (0'60x0'70 m) i conserva una potència de 0'90 m. No arriba a tocar la paret oest de la rasa. Podria estar vinculat a alguna mena de dipòsit farcit amb el paquet de runa i deixalles UE 2003, que s'ha baixat 1'30 m sense que s'hagi arribat al final **[Fotografies 38- 40]**.
- ◆ Per últim, al final de la rasa, vam documentar una canalització (potser claveguera) obrada amb maons massissos i morter de calç (UE 2008) que creua transversalment la rasa. En planta té una amplada de 0'50 m, però amb la sabata arriba fins els 0'90 m. La potència total és de 0'70 m. La cota superior està a 3'04 m i amortitzada per l'estrat UE 1 **[Fotografies 41-43]**.

Un cop obertes les cales i les rases, topografiades i documentada l'estratigrafia existent, es procedí a reblir-les de nou amb les terres extretes.

8. CONCLUSIONS

En aquesta actuació arqueològica preventiva s'han realitzat deu cales i dues rases (d'uns 30 metres de longitud) repartides per tota la superfície dels 5000 m² del solar intervingut. En aquest sentit, els resultats han estat positius en sis de les cales (C-2, 2 bis, 3, 6, 7 i 9) i les dues rases¹³ —és a dir, un 66% del total—, i només en quatre cales han estat negatius, la qual cosa resulta en sí mateixa suficientment significativa respecte de la magnitud quantitativa de les restes conservades al subsòl d'aquests terrenys. Les restes no apareixen concentrades en algun sector específic del solar, sinó que es reparteixen per tot l'espai, i potser només l'extrem sud podria estar lliure d'estructures doncs les dues cales d'aquella zona (C-4 i C-5) van donar resultats negatius (inclòs el sondeig geotècnic número 3, que tampoc va proporcionar cap evidència arqueològica).

En una intervenció arqueològica que no consisteix en l'excavació en extensió del terreny implicat, resulta molt complicat relacionar entre si totes les estructures documentades, perquè la dispersió de les mateixes impedeix reconstruir el quadre complet que dibuixaven. Tenint en compte que era coneguda la presència des de 1792 d'una adoberia en aquests terrenys i la posterior parcel·lació de les seves naus i espais per a condicionar-los com a tallers de reparació mecànica durant la primera meitat del segle XX, sí que hem pogut establir dos conjunts d'estructures a partir de la factura constructiva i els materials emprats en elles.¹⁴

Com marc general, hem creat dos grups: 1. Les estructures obrades amb morter de calç i material constructiu propi de moments anteriors al segle XX i fins i tot del XIX, i que nosaltres vinculem amb les estructures originals de l'adoberia; i 2. Les elaborades amb ciment pòrtland i materials del segle XX, com els ja mencionades maons foradats o buits, que creiem poden relacionar-se amb elements construïts en l'etapa posterior, durant l'ús

---

¹³ S'hauria de sumar la llosa de formigó armat d'un metre d'espessor localitzada en el sondeig geotècnic número 2 de l'extrem nord, una estructura del segle XX de la que es desconeix la seva extensió total.

¹⁴ D'altra banda, l'amortització de les mateixes no ha pogut afegir informació nova rellevant perquè totes elles van ser desmuntades ja entrat el segle XXI, sent els seus nivells d'amortització els mateixos en tots els casos, UE 1 i 2, segurament ambdues de finals del segle XX.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

de les mateixes com a tallers.¹⁵ No obstant això, no podem ignorar que al llarg de més d'un segle els diferents elements que componen aquestes estructures han d'haver sofert múltiples modificacions, alteracions, addicions, ruptures i reformes¹⁶, no sols en la maquinària emprada en cada moment, sinó també en els elements arquitectònics i estructurals, com a pavimentacions, parets i serveis, la qual cosa planteja qüestions com les reutilitzacions, les reparacions i, en suma, l'evolució diacrònica del conjunt històric.

En el primer conjunt hem inclòs un total de 13 UE¹⁷, més dos que podrien ser-ho també però que haurien estat reformades en moments posteriors (UE 301 i 1013). Es tracta de les següents:

- Tres paviments (UE 204, 1009 i 1010), dels quals dos estan formats per una capa de morter de calç amb maons massissos incrustats, i només un està obrat amb rajoles, la UE 1010 (que podria ser la solera d'un dipòsit?).
- Tres murs: UE 202, construït amb pedres, maons sòlids i morter de calç; i les UE 701 i 703, fets amb maons i morter de calç. Són idèntics, i estan, paral·lelament, un al costat de l'altre pel que podrien formar part d'una mateixa estructura.
- Dos dipòsits: UE 209 i, probablement, la 2005, estructura que sembla relacionada amb un estrat de runa (UE 2003) i que seria el farciment del dipòsit. Aquests dos estan construïts amb maons i morter de calç. Per altre banda, ja vam mencionar més amunt que la UE 301 podria ser un dipòsit més antic del que dona a entendre el revestiment de ciment pòrtland i la utilització de totxanes utilitzats en part de la seva construcció. Podria tractar-se d'un dipòsit vinculat a l'adoberia però reformat en el segle XX. Els dipòsits són elements molt importants en les fàbriques dedicades a l'activitat adobera, perquè són necessàries per als diferents processos implicats en aquesta activitat: per evitar que la pell dels animals no es descompongui o podreixi un cop separada d'aquest, es segueix un procés de conservació en el qual es fan servir tanins, àcids i altres productes químics; i també l'acoloriment de les pells es

---

¹⁵ No es va trobar cap evidència del Camí Antic de València, l'antic camí que travessava la plana del Baix Llobregat i del Barcelonès, des del Garraf fins a Montgat

¹⁶ Com podria ser el cas del dipòsit UE 301.

¹⁷ Evidentment, algunes de elles podrien haver estat construïdes al llarg del segle XIX, però a dia d'avui no és possible discriminar entre unes i altres, i en principi nosaltres les definim com a estructures de l'adoberia d'època moderna.

pot aconseguir durant el procés d'adobat. Vinculats als diferents dipòsits necessaris per a aquests treballs, és fan obligades també les canalitzacions.

- Quatre canalitzacions: UE 206, 1011, 1014 y 2008. Totes elles realitzades amb maons massissos i morter de calç, encara que hi ha dubtes sobre les UE 1011 i 1014, perquè no està clar que es corresponguin amb aquesta categoria. Són maons alineats que podrien formar part de la coberta.
- Finalment, tenim dues estructures que definim com indeterminades: la UE 2001, una filada de maons massissos amb morter de calç de la que no tenim una idea clara de la seva funcionalitat per la seva parcial i precària conservació. Y la UE 1013, formada per pedres sense treballar i maons buits, unides amb morter. Està molt deteriorada i en tot cas podríem estar davant d'una estructura antiga també reformada en el segle XX per la presència de materials d'aquest moment.

En el segon conjunt, estructures del segle XX, hem documentat un total de 12 —més tots els estrats registrats en la intervenció —¹⁸, estrats d'anivellament i circulació (UE 1 i 2) i farciments de dipòsits (UE 302, 2003 y, probablement, el 600).

- Tres paviments hidràulics: UE 200, 1000 i 2000. Habituals en els espais industrials des del segle XX per la seva coneguda resistència als trencaments i el desgast, és un dels elements que defineixen més clarament l'adscripció cronològica de les estructures, al costat de les totxanes (maons buits).
- Dos dipòsits: UE 301 i 1004. Ja hem comentat que el primer d'ells podria en realitat haver estat construït en moments anteriors i reformat en el segle XX; el segon, pels materials emprats, és sens dubte d'aquest segle. Desconeixem la funcionalitat concreta de cada un.
- Dues canalitzacions: UE 1008 i 1017. És molt possible que es tracte de clavegueres, la més moderna de les quals seria la segona d'elles.
- Hem documentat tres estructures planes de ciment amb restes de maons buits col·locats al damunt (UE 900, 1002 i 1006). Estan molt deteriorades i és difícil fer-se una idea com cal de la seva funcionalitat, encara que creiem que podrien ser pavimentacions o bé plataformes de sustentació per a maquinària, sent els maons elements de sujecció de les mateixes.

---

¹⁸ A excepció de la UE 3, que és el geològic.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

- Finalment, dues estructures indeterminades: UE 1013 i 2002. La primera constituïda per unes pedres i maons buits units amb morter. Per les característiques híbrides en la seva construcció podria tractar-se d'alguna estructura anterior modificada al llarg del temps. Y la segona, uns maons buits col·locats transversalment a la rasa, podria ser un envà que delimités un paquet de runa documentat al seu costat, formant part d'un depòsit que no s'ha pogut documentar en la seva totalitat.

Si bé la lectura final de tots els elements documentats no presenta una consistència estructural i funcional clarament definida, aporten, sens dubte, una informació quantitativa respecte del nombre d'elements ubicats en el subsòl d'aquest solar, així com també qualitativa, perquè reflexa la manifesta pervivència d'estructures de l'adoberia moderna i dels tallers contemporanis que havien estat en funcionament en aquests terrenys al llarg dels últims dos segles i quart, i exposa una visió aclaridora de les condicions que ofereix el solar de cara a prendre futures decisions sobre les obres que allí han de realitzar-se pròximament.¹⁹

---

¹⁹.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

9. BIBLIOGRAFIA

AA.VV. (1984): *Gran Geografia Comarcal de Catalunya: El Barcelonès i el Baix Llobregat*, vol. VIII. Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

AA.VV. (1999): *Els Barris de Barcelona, Vol IV, Sant Andreu, Sant Martí*. Ed. Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

CARANDINI, A. (1997): *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.

DE LA VEGA, J. (1993): *El primers batecs històrics de Sant Martí de provençals: aproximació als orígens*. Gràf. Irlanda SA, Barcelona.

HARRIS, E. C. (1990): *Principios de estratigrafía arqueológica*, Ed. Crítica, Barcelona.

PALET, Josep Maria (1994): *Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució del territori entre l'època íbero-romana i l'altmedieval segles II-I aC - X-XI dC*. Estudis i Memòries d'Arqueologia de Barcelona, núm. 1, Institut de Cultura, Barcelona.

SOLÉ, Luís (1963): *Ensayo de interpretación del cuaternario barcelonés*, dins *Miscellanea Barcinonensia*, III, Ajuntament de Barcelona, Barcelona.

TRÓCOLI, Isabel G. i SOSPEDRA, Rafel (Eds.) (1992): *Harris Matrix. Sistemas de registre en Arqueologia (2 vols.)*, Pagès Editors, Lleida.

NETGRAFIA

CARTA ARQUEOLÒGICA DE BARCELONA:

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3283>

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2862>

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2821>

HISTÒRIA DEL POBLE NOU:

<http://www.arxiuhistoricpoblenou.cat/historia-del-poblenou/>

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València,
82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

10. FITXES DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.:	1
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Superficial		
Textura: Gravosa		Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Graves, Sorres				
Composició Orgànica: Carbons, Matèria en descomposició				
Composició Artificial: Plàstics, Runa				
Color: Gris fosc	Cota Superior:	3,60 (en metres)	Cota Inferior:	2,90 (en metres)
Relacions Físiques: Cobreix a: 2-301-302-206-207-209-210-900-600-200-202-204-2000-2001-2002-2003-2007-2008-1000-1002-1004-1005-1006-1008-1009-1010-1013-1015				
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX		
Interpretació: Estrat superficial d'aportació antròpica que ocupa tot el solar.				

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.:	2
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Anivellament		
Textura: Argil·losorrenca		Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Sorres				
Composició Orgànica: Cendres				
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics				
Color: Marró fosc	Cota Superior:	3,30 (en metres)	Cota Inferior:	2,30 (en metres)
Relacions Físiques: Cobreix a: 3-701-703-1001-1011-1012-1014 És cobert per: 1-900-200-2000-2001-1006-1009-1010 És tallat per: 205-208-203-1003-1007-1016-2009 És lliura a: 1013				
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX		
Interpretació: Estrat d'anivellament que s'exten per tot el solar. Matriu argil·losorrenca, amb restes de runa i deixalles contemporànies.				

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 3	
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Geològic	
Textura: Sorrenca		Consistència: Solta	
Composició Geològica: Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color: Ocre	Cota Superior: 3,00 (en metres)	Cota Inferior: 0,30 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 2-302-600-1001-1011-1012-1014 És tallat per: 300-700-702-201-2004-2006			
Fase Cronològica:		Datació:	
Interpretació: Estrat geològic, format per sorres de platja.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 200	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció			
Color: Gris clar	Cota Superior: 3,28 (en metres)	Cota Inferior: 3,24 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 2 És cobert per: 1 És lliura a: 202			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Paviment hidràulic fet amb ciment.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 201	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,30 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 3 És farcit per: 202			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació del mur UE 202.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 202	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Mur	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter, Pedra treballada			
Color:	Cota Superior:	3,30 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,40 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 201 Se li lliura: 200			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Mur obrat amb pedres i morter de calç. Orientació E-W.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 203	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior:	3,22 (en metres)	Cota Inferior:	3,16 (en metres)
Relacions Físiques: Talla a: 2 És farcit per: 204			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació d'un possible paviment.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 204	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,22 (en metres)	Cota Inferior: 3,16 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 203			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Possible paviment obrat amb morter de calç i maons incrustats.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 205
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,50 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 2 És farcit per: 206		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)	Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació de claveguera.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 206
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Claveguera	
Composició Geològica: Composició Orgànica: Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color:	Cota Superior: 3,50 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,50 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 205 És farcit per: 207		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)	Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Claveguera obrada amb maons i morter de calç. S'ha documentat una llargària de 1'40 m		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 207
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura:	Consistència:	
Composició Geològica: Composició Orgànica: Composició Artificial:		
Color:	Cota Superior: 3,50 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 206		
Fase Cronològica:	Datació:	
Interpretació: Farciment de la claveguera UE 206.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 208
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,50 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 2 És farcit per: 209		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)	Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació d'un dipòsit.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 209
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Dipòsit	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color:	Cota Superior: 3,50 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 208 És farcit per: 210		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)	Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Dipòsit obrat amb maons i morter de calç. S'ha documentat un fragment de 1,1 x 0,6 m.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 210
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura:	Consistència:	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial:		
Color:	Cota Superior: 3,50 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 209		
Fase Cronològica:	Datació:	
Interpretació: Farciment del dipòsit UE 209.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 300
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,40 (en metres)	Cota Inferior: 1,90 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 3 És farcit per: 301		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)	Datació: Segle XX	
Interpretació: Rasa de fonamentació de dipòsit.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 301
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Dipòsit	
Composició Geològica:		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Altres		
Color:	Cota Superior: 3,40 (en metres)	Cota Inferior: 1,90 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 300 És farcit per: 302		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)	Datació: Segle XX	
Interpretació: Dipòsit obrat amb maons massissos i buits, i morter de calç. Presenta un revestiment interior de ciment pòrtland. S'ha documentat un fragment de 2,2 x 0,9 m.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 302
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura: Sorrenca	Consistència: Solta	
Composició Geològica: Sorres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics, Runa		
Color: Marró clar	Cota Superior: 0,00 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Relacions Físiques: Cobreix a: 3 És cobert per: 1 Farceix a: 301		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)	Datació: Segle XX	
Interpretació: Farciment del dipòsit UE 301.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 600
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment		
Textura: Argil-losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics, Runa			
Color: Gris fosc	Cota Superior: 3,10 (en metres)	Cota Inferior: 0,30 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 3 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Farciment d'un possible dipòsit.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 700
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació		
Cota Superior: 2,46 (en metres)	Cota Inferior: 2,38 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 3 És farcit per: 701			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació d'un petit mur fet amb maons.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 701
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur		
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior: 2,58 (en metres)	Cota Inferior: 2,44 (en metres)	
Amplada: 0,22 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 2 Farceix a: 700			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Mur obrat amb maon massissos i morter de calç. Orientació NW-SE. És paral·lel a un altre idèntic (UE 703) que es troba al seu costat, a 0,54 m. Podrien formar part d'una mateixa estructura.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 702	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 2,46 (en metres)		Cota Inferior: 2,38 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 3 És farcit per: 703			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació d'un petit mur fet amb maons.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 703	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Mur	
Composició Geològica: Composició Orgànica: Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior: 2,58 (en metres)	Cota Inferior: 2,44 (en metres)	
Amplada: 0,22 (en metres)		Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 2 Farceix a: 702			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Mur obrat amb maon massissos i morter de calç. Orientació E-W. És paral·lel a un altre idèntic (UE 703) que es troba al seu costat, a 0,54 m. Podrien formar part d'una mateixa estructura.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 900	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica: Composició Orgànica: Composició Artificial: Material de construcció			
Color:	Cota Superior: 3,10 (en metres)	Cota Inferior: 3,02 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)		Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 2 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Estructura plana; possible paviment fet amb ciment i maons buits.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1000
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Altres			
Color: Gris clar	Cota Superior: 3,30 (en metres)	Cota Inferior: 3,26 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)		Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 1001 És cobert per: 1 És lliura a: 1006			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Paviment hidràulic fet amb ciment.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1001
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Anivellament	
Textura:		Consistència:	
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 3,26 (en metres)	Cota Inferior: 3,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 3 És cobert per: 2-1000			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Possible estrat d'anivellament per col·locar el paviment UE 1000.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1002	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,20 (en metres)	Cota Inferior: 3,16 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Estructura plana indeterminada, obrada amb ciment i maons buits. Molt deteriorada. Molt similar a UE 900.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1003	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior:	3,20 (en metres)	Cota Inferior:	0,00 (en metres)
Relacions Físiques: Talla a: 2 És farcit per: 1004			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Rasa de fonamentació d'un petit dipòsit.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1004	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Dipòsit	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,20 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 1 És tallat per: 1016 Farceix a: 1003 És farcit per: 1005 Se li lliura: 1006-1017			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Dipòsit obrat amb maons buits i ciment. S'ha document en planta un fragment de 0,6 x 0,3 m.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1005	
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Farciment	
Textura:		Consistència:	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 3,20 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 1004			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Farciment del dipòsit UE 1004.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1006	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior: 3,20 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 2 És cobert per: 1 És lliura a: 1004 Se li lliura: 1000			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Estructura o part d'una estructura formada per una capa de ciment amb restes de maons buits col·locats al damunt.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1007	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,40 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 2 És farcit per: 1008			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Retall de canalització.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1008	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Dipòsit	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Metall			
Color:	Cota Superior:	3,40 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 1 És tallat per: 1016 Farceix a: 1007 Se li lliura: 1017			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Tram de canalització (claveguera?) feta amb ciment i maons; presenta tapa de ferro.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1009	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,20 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 2 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Capa de ciment amb maons incrustats; podria ser part d'un paviment. Dividit en dues parts, a ambdós costats del paviment UE 1010.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1010	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,20 (en metres)	Cota Inferior: 3,16 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 2 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Paviment de rajoles de ceràmica rectangulars, amb morter de calç.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1011	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	2,80 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 3 És cobert per: 2 Se li lliura: 1012			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Alineació de maons massissos, amb morter de calç. Funcionalitat indeterminada.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1012
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter			
Color:	Cota Superior: 2,80 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 3 És cobert per: 2 És lliura a: 1011			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Capa de morter de calç, podria funcionar amb l'alineació de maons UE 1011.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1013
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior: 3,10 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 1014 És cobert per: 1 Se li lliura: 2			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Estructura indeterminada, formada per pedres sense treballar i maons buits, unides amb morter.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1014
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	2,80 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 3 És cobert per: 2-1013			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Alineació de maons massissos, amb morter de calç. Podria tractar-se d'una canalització.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1015
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Anivellament	
Textura: Gravosa		Consistència: Solta	
Composició Geològica: Graves			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color:	Cota Superior:	3,30 (en metres)	Cota Inferior: 2,60 (en metres)
Relacions Físiques: Cobreix a: 1017 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Estrat de grava que cobreix una canonada de desguàs.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA			U.E.: 1016
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior:	3,10 (en metres)	Cota Inferior:	2,70 (en metres)
Relacions Físiques: Talla a: 2-1004-1008 És farcit per: 1017			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Rasa de la canalització UE 1017.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 1017	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Canalització	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció			
Color:	Cota Superior:	3,10 (en metres)	Cota Inferior: 2,70 (en metres)
Amplada: 0,20 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 1015 Farceix a: 1016 És lliura a: 1004-1008			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Canalització feta amb ciment. Desguassa en la canalització UE 1008.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2000	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció			
Color: Gris clar	Cota Superior:	3,26 (en metres)	Cota Inferior: 3,14 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 2-2001 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Tram de paviment hidràulic fet amb ciment.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2001	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,24 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques:			
Cobreix a: 2			
És cobert per: 1-2000			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Alineació de maons massissos amb morter de calç. Estructura indeterminada.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2002	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Altres	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior:	3,30 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques:			
És cobert per: 1			
Farceix a: 2009			
Se li lliura: 2003			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Petita estructura de maons buits. Podria delimitar el paquet de runa UE 2003.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2003	
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Farciment	
Textura: Sorrenca		Consistència: Solta	
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics, Runa			
Color: Gris fosc	Cota Superior: 3,20 (en metres)	Cota Inferior: 1,50 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 2005 És cobert per: 1 És lliura a: 2002-2005			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XX	
Interpretació: Estrat de runa i deixalles contemporànies; podria ser el farciment d'un dipòsit. Podria estar relacionat amb l'estructura UE 2005.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2004	
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall		Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,20 (en metres)		Cota Inferior: 2,10 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 3 És farcit per: 2005			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació de l'estructura UE 2005.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2005	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Dipòsit	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color:	Cota Superior: 2,96 (en metres)	Cota Inferior: 2,10 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 2003 Farceix a: 2004 Se li lliura: 2003			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Estructura de maons massissos amb morter de calç; podria formar part d'un dipòsit reomplert amb el paquet de runa UE 2003.			

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2006
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,06 (en metres)	Cota Inferior: 2,32 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 3 És farcit per: 2007		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)	Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Rasa de fonamentació de la canalització UE 2007.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2007
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Claveguera	
Composició Geològica: Composició Orgànica: Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color:	Cota Superior: 3,06 (en metres)	Cota Inferior: 2,32 (en metres)
Amplada: 0,80 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 2006 És farcit per: 2008		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)	Datació: Segle XVIII	
Interpretació: Tram de claveguera obrada amb maons massissos i morter de calç.		

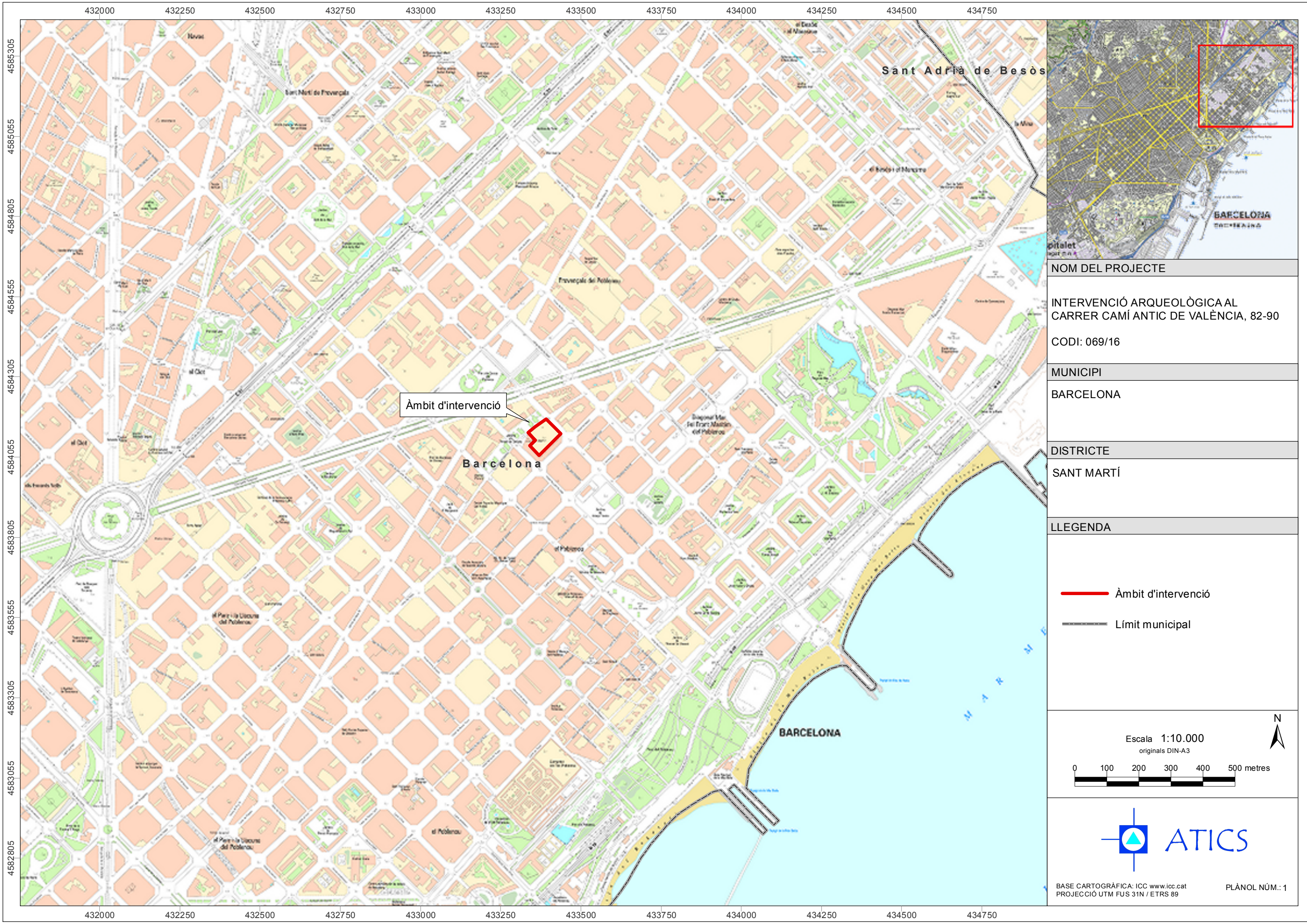
Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2008
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Farciment	
Textura:	Consistència:	
Composició Geològica: Composició Orgànica: Composició Artificial:		
Color: Marró fosc	Cota Superior: 3,04 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Relacions Físiques: És cobert per: 1 Farceix a: 2007		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)	Datació: Segle XX	
Interpretació: Farciment de la claveguera UE 2007.		

Nom Jaciment/Codi: CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA		U.E.: 2009
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 3,30 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 2 És farcit per: 2002		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)	Datació: Segle XX	
Interpretació: Rasa de l'estructura de maons UE 2002.		

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València,
82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació Planimètrica

NOM DEL PROJECTE

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL
CARRER CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA, 82-90

CODI: 069/16

MUNICIPI

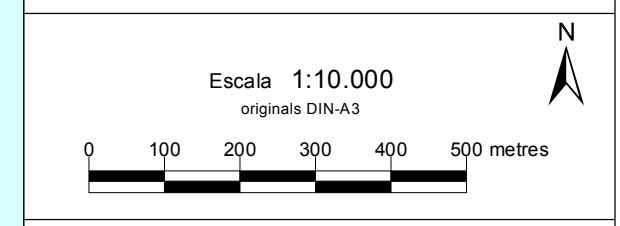
BARCELONA

DISTRICTE

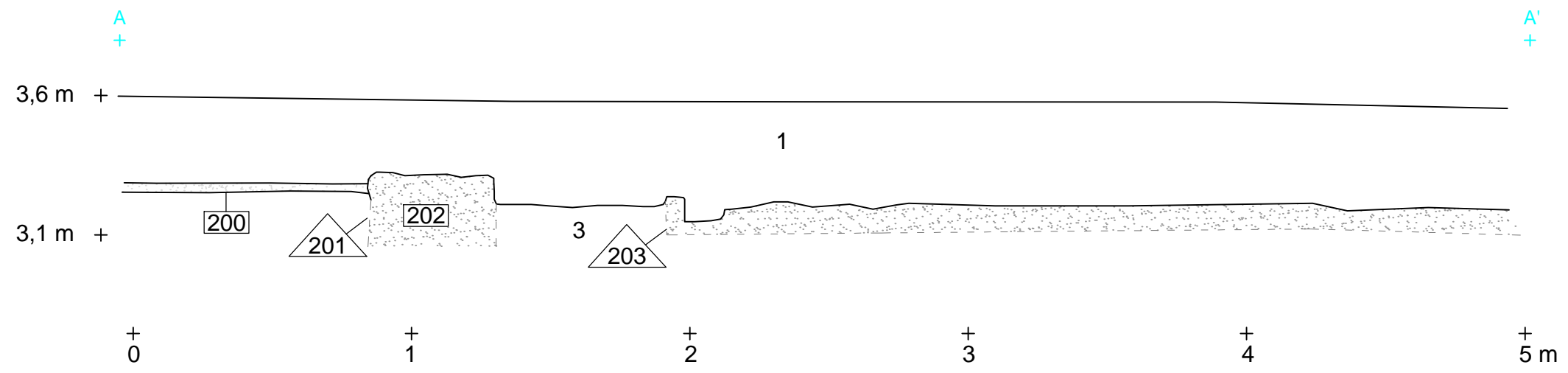
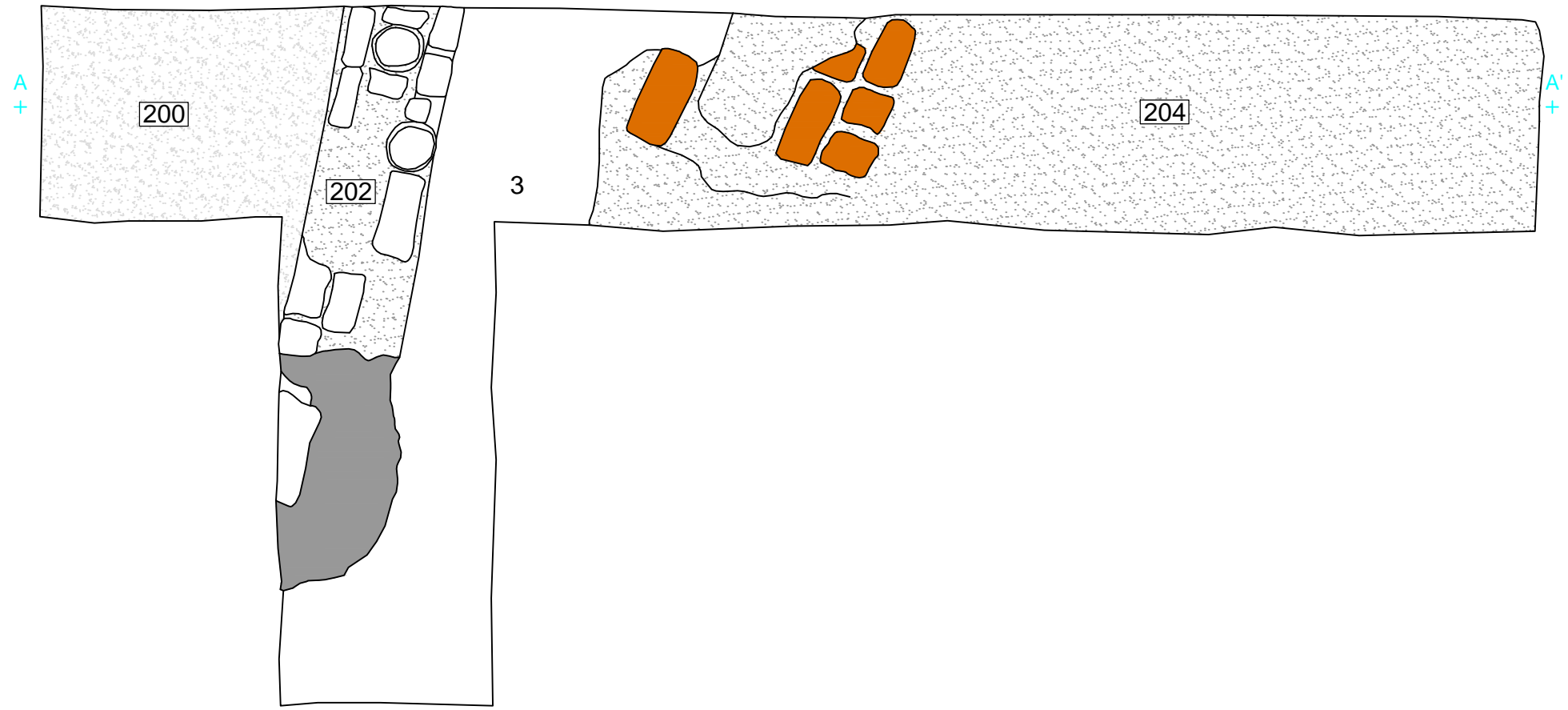
SANT MARTÍ

LLEGGENDA

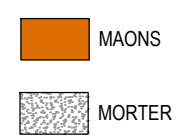
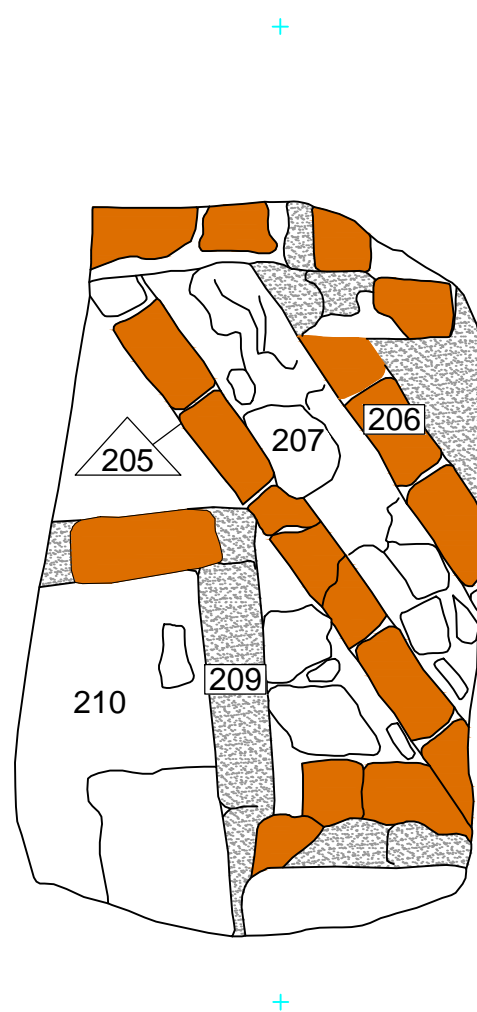
- Àmbit d'intervenció
- Límit municipal

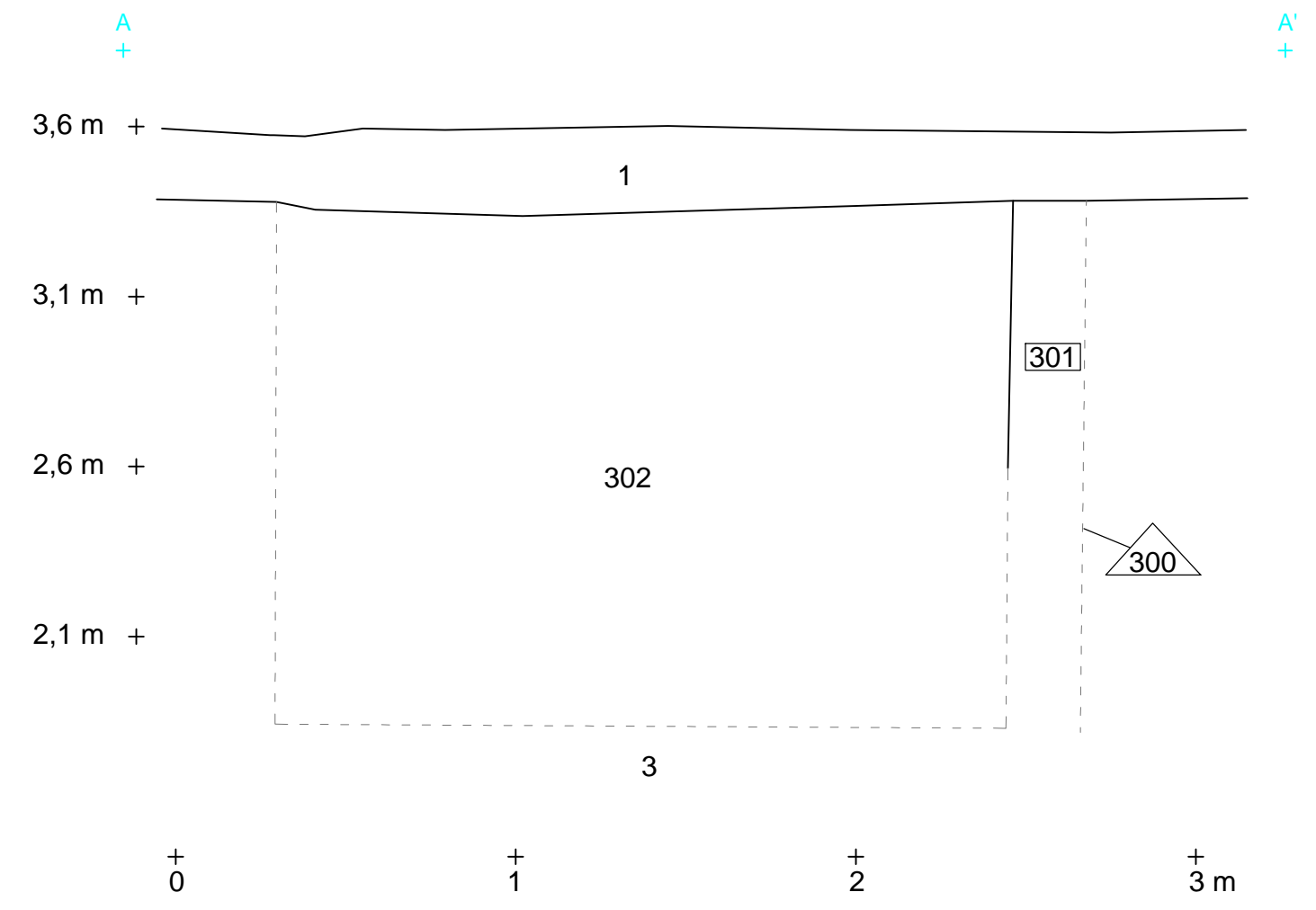
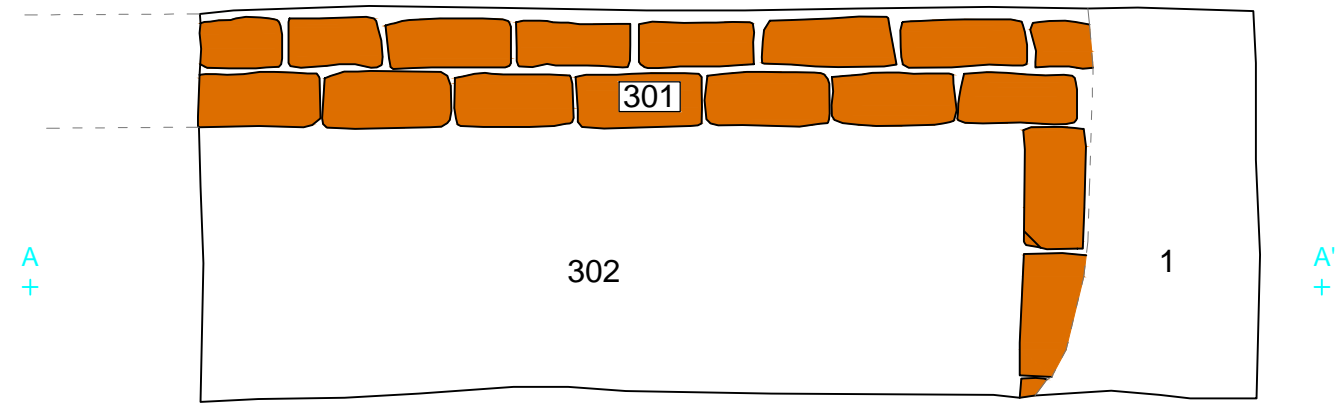

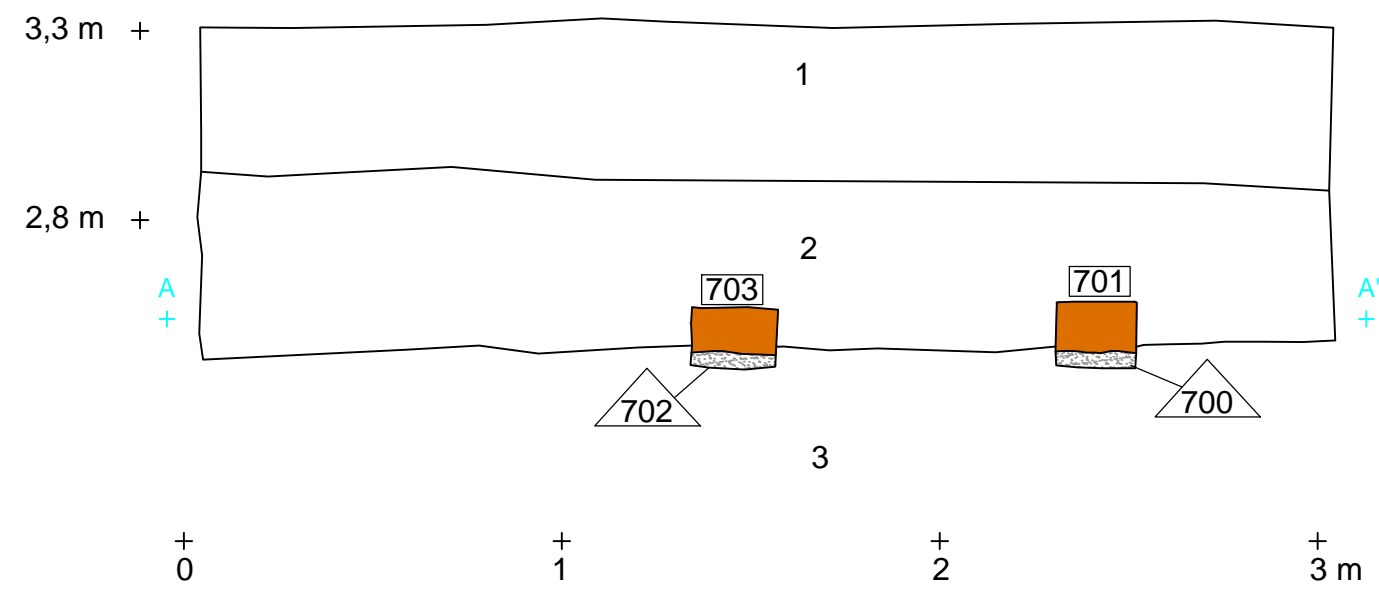
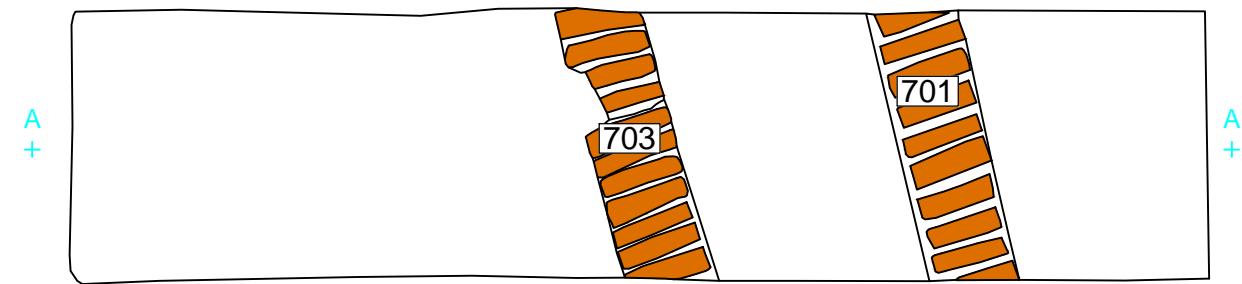
- CIMENT
- MAONS
- MORTER
- PAVIMENT HIDRÀULIC

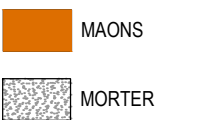
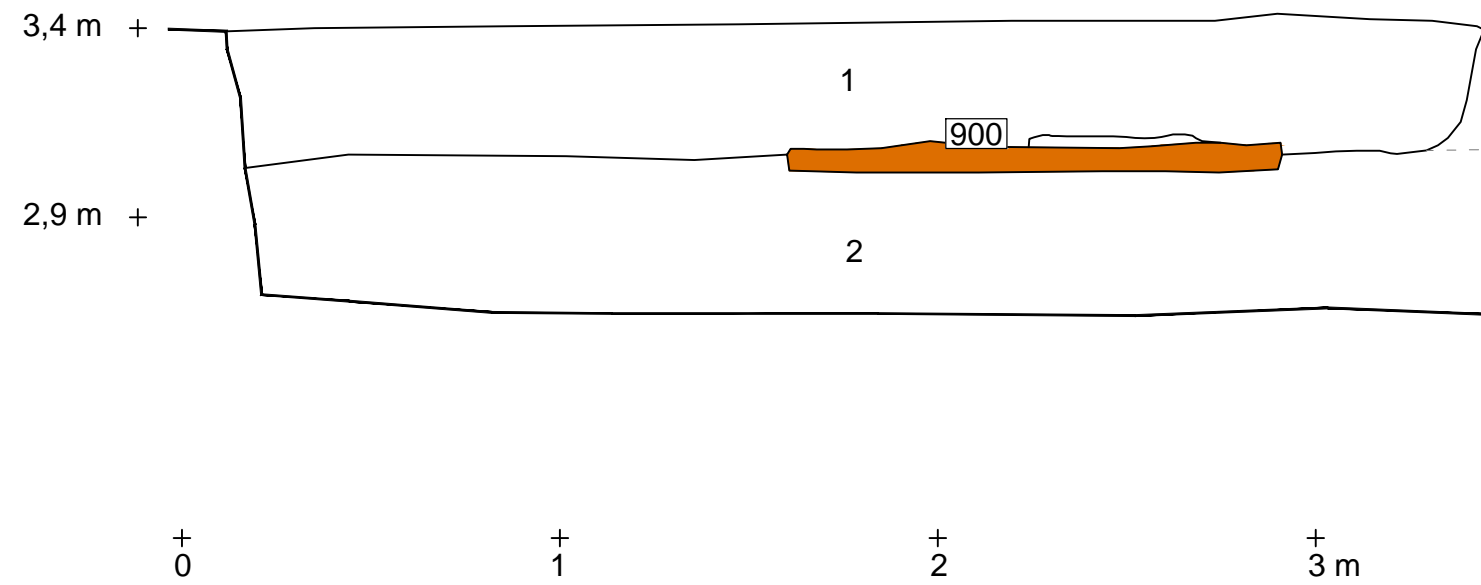
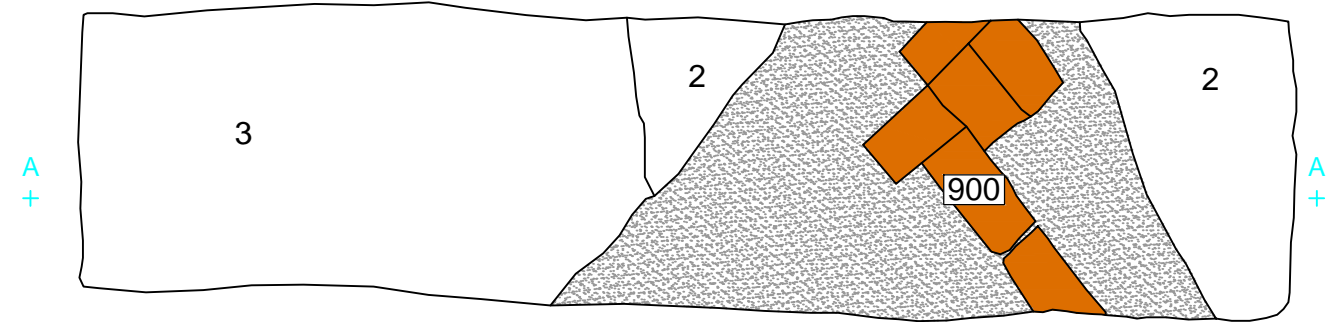

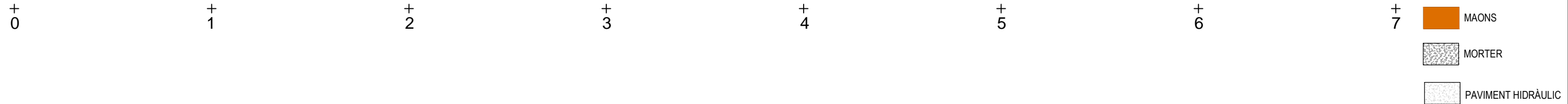
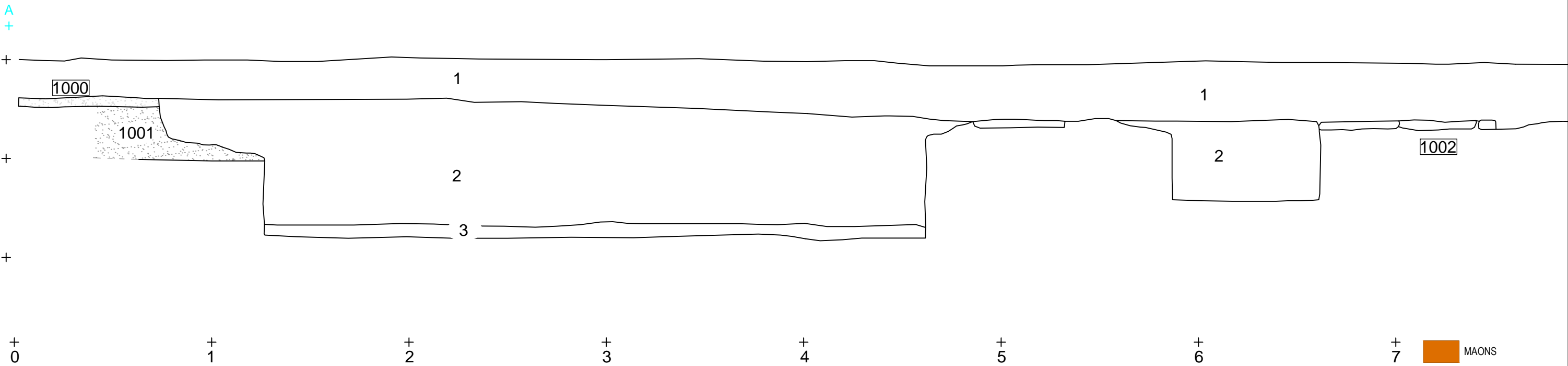
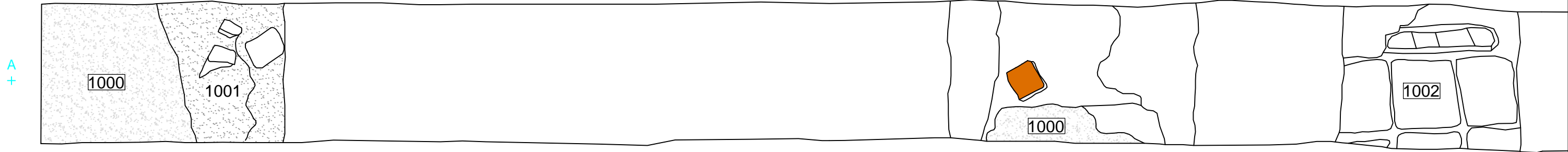
 MAONS

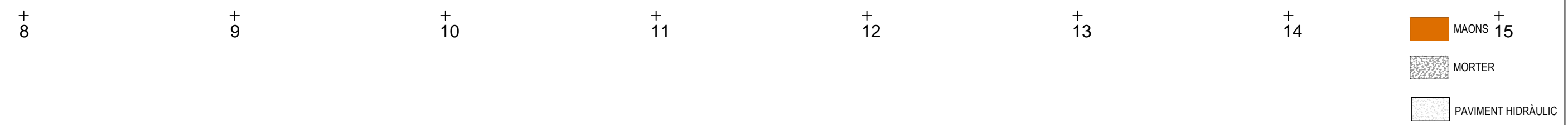
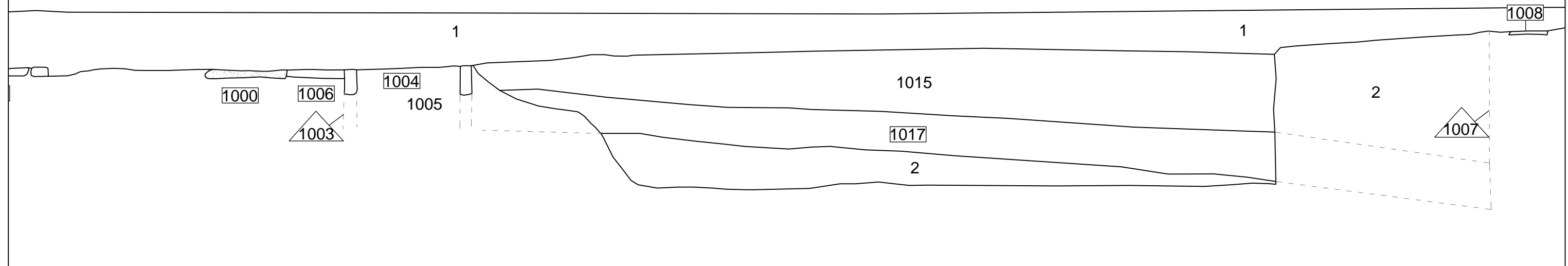
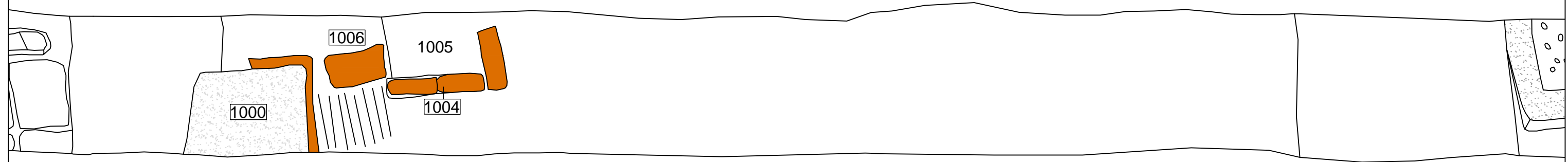

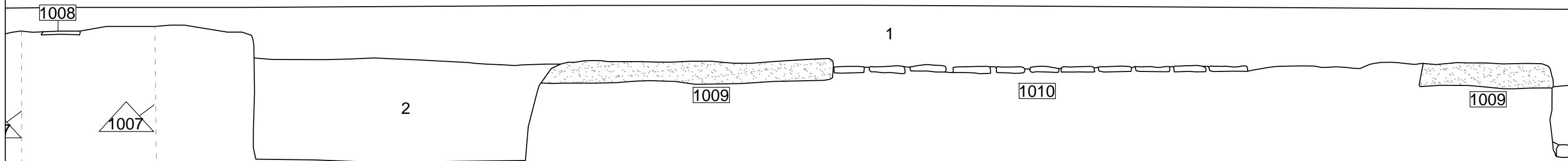
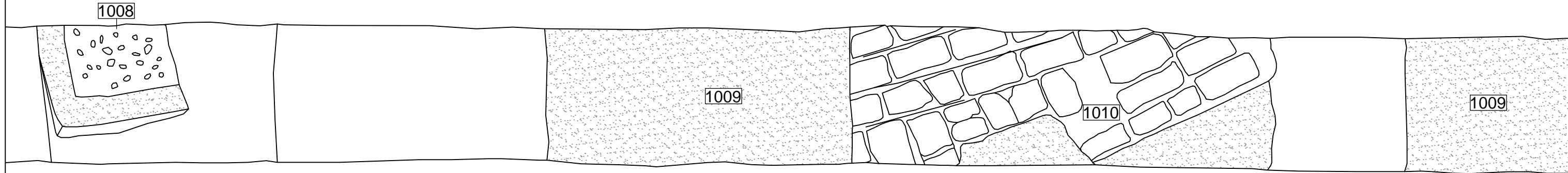

MAONS

+ 15

+ 16

+ 17

+ 18

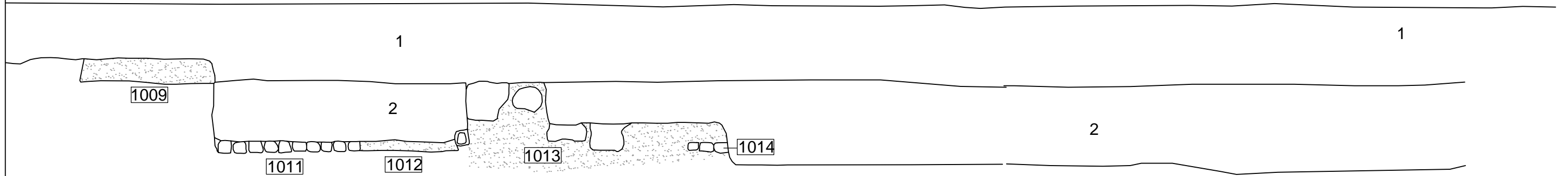
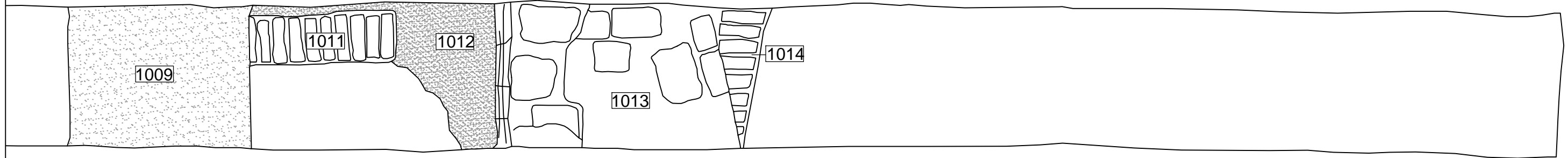
+ 19

+ 20

+ 21

+ 22

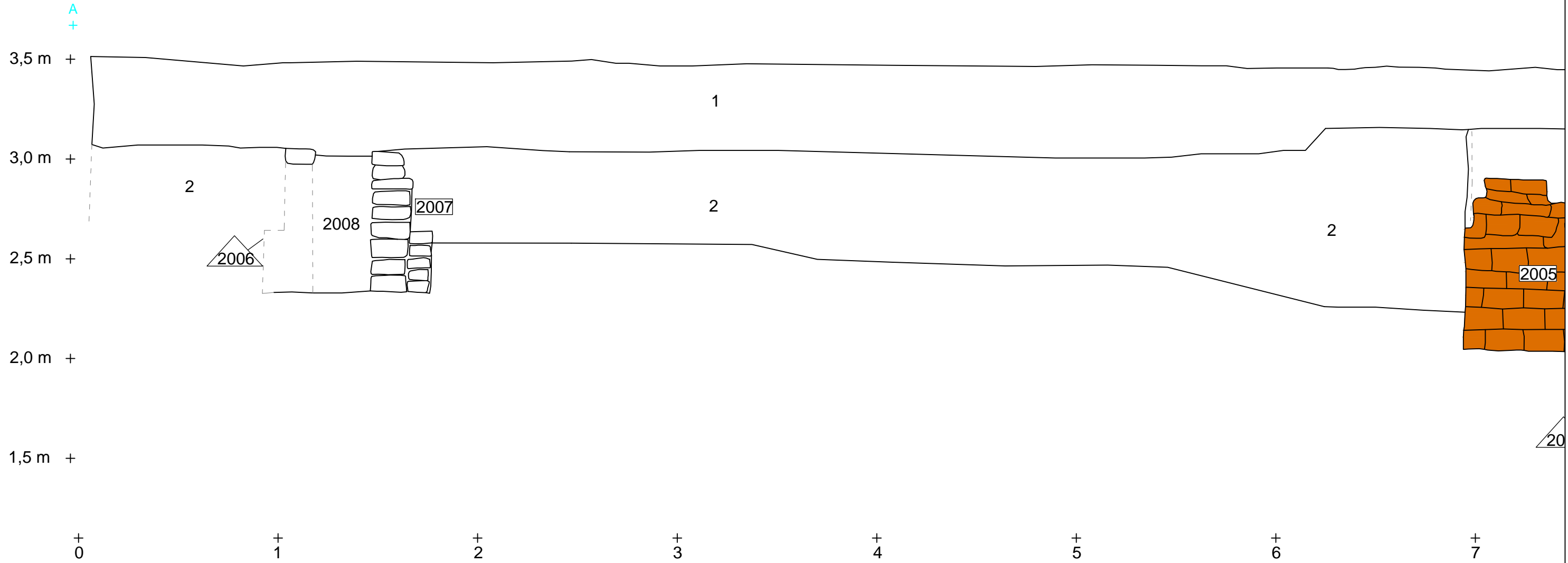
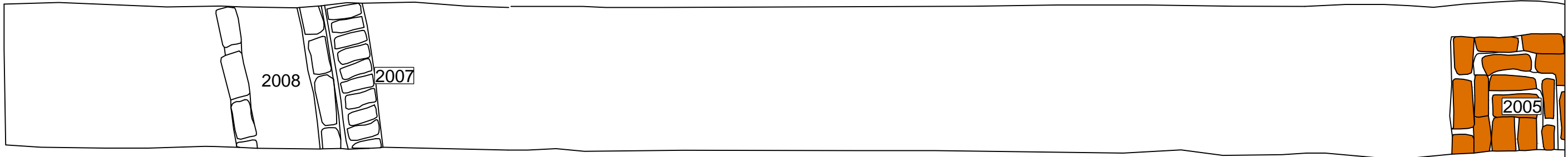
- MAONS
- MORTER
- PAVIMENT HIDRÀULIC

+ 22   + 23   + 24   + 25   + 26   + 27   + 28   + 29

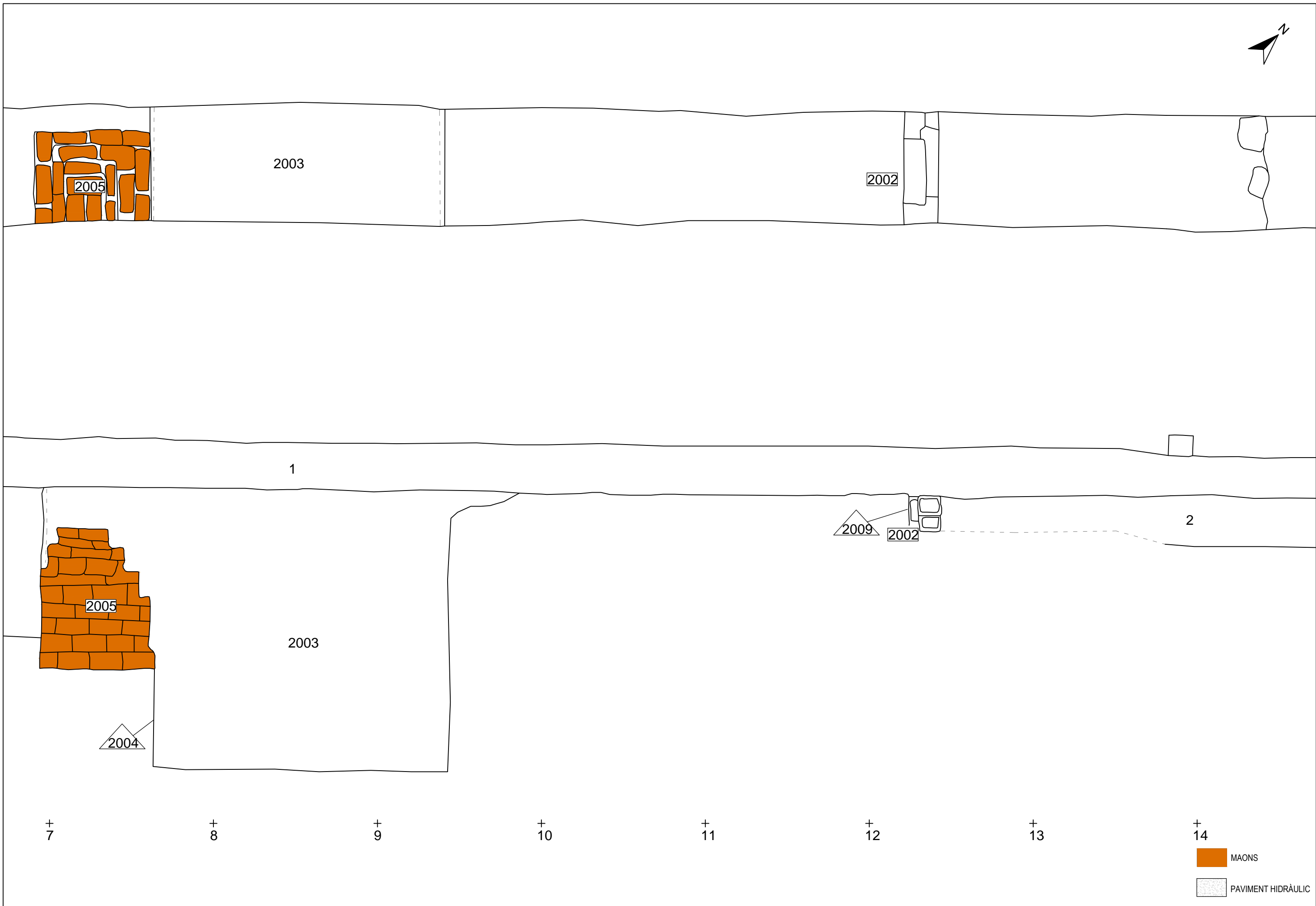
- MAONS
- MORTER
- PAVIMENT HIDRÀULIC

SW A +

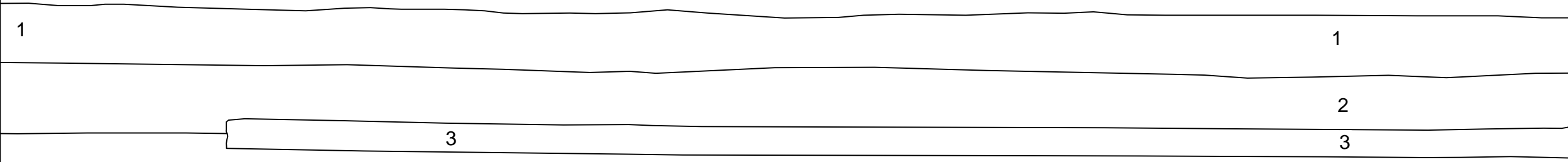
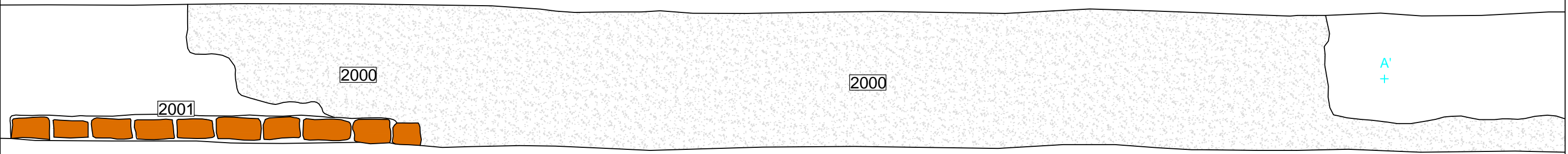
MAONS

PAVIMENT HIDRÀULIC

MAONS
PAVIMENT HIDRÀULIC

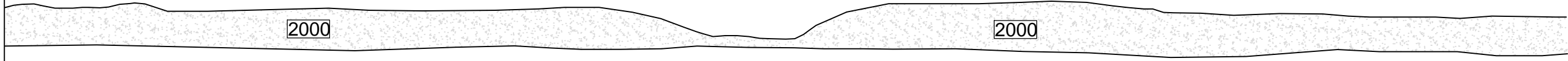

+ 15   + 16   + 17   + 18   + 19   + 20   + 21   + 22 m

 MAONS
 PAVIMENT HIDRÀULIC

NE

m

MAONS

PAVIMENT HIDRÀULIC

INTERVENCIÓ:
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER CAMÍ ANTIC DE VALÈNCIA, 82-90 (069/16)

ARQUEÒLEG DIRECTOR:
JOSÉ MANUEL ESPEJO

PLANIMETRIA:
ALEX MORENO

ESCALA NUMÈRICA I GRÀFICA:
1:20
Original DIN-A3

NOM:
PLANTA I SECCIÓ RASA 2

DATA:
SETEMBRE 2016

FULL:
15

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

11.3. Documentació fotogràfica

Fotografia 1: Vista general del solar abans de començar la intervenció.

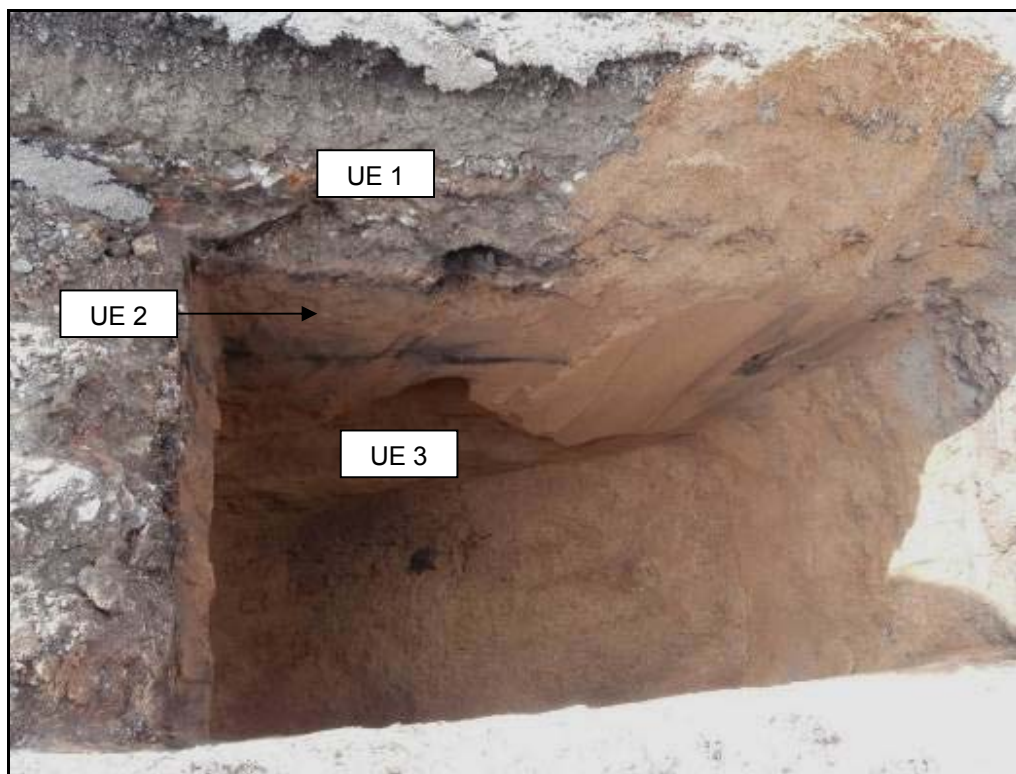

Fotografia 2: Piezòmetre dels primers tres metres del sondeig geotècnic núm. 2, amb sediment de les UE 1, 2 i 3.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 3: Inici dels treballs d'excavació de la cala 1.

Fotografia 4: Estratigrafia de la cala 1.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 5: Sediments extrets de la cala 1, UE 1 i 2 en el primer pla, i UE 3 (sorres) al fons.

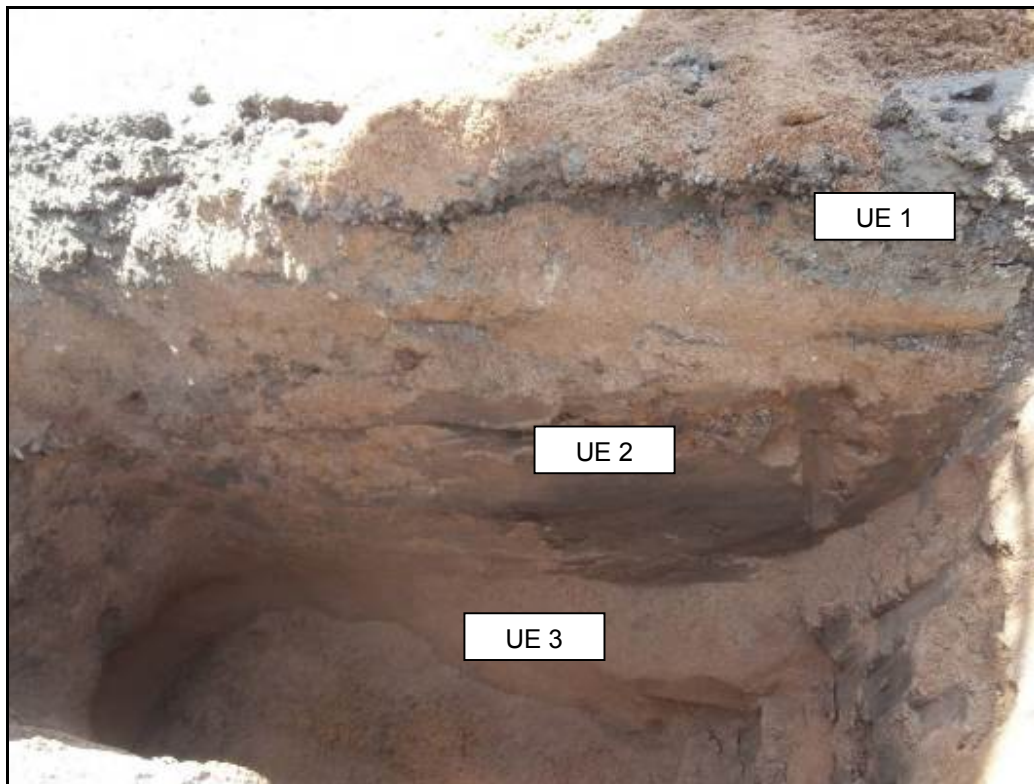

Fotografia 6: Cala 4 finalitzada, amb la mateixa estratigrafia que l'anterior.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 7: Inici d'excavació de la cala 5.

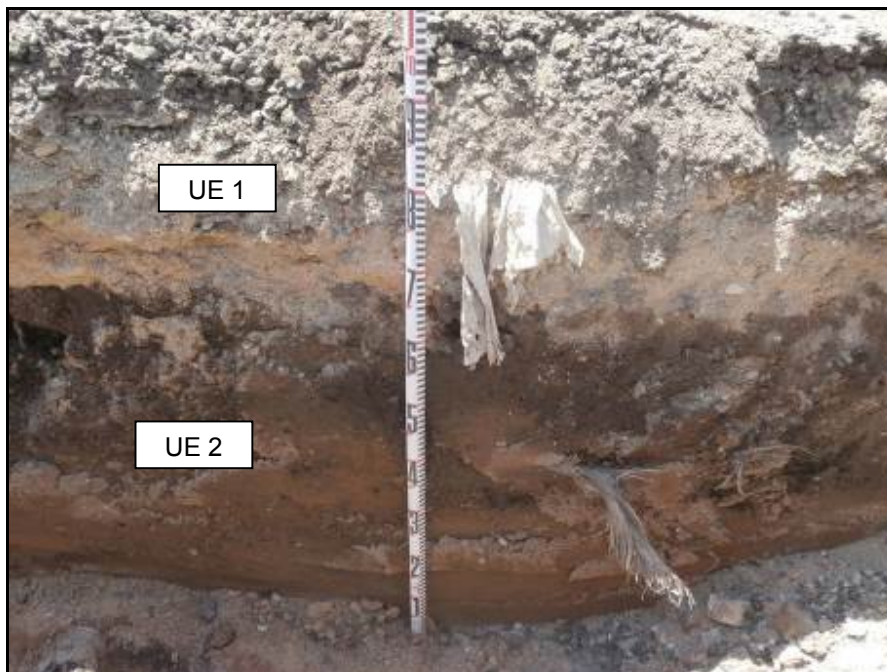

Fotografia 8: Estratigrafia de la cala 5.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

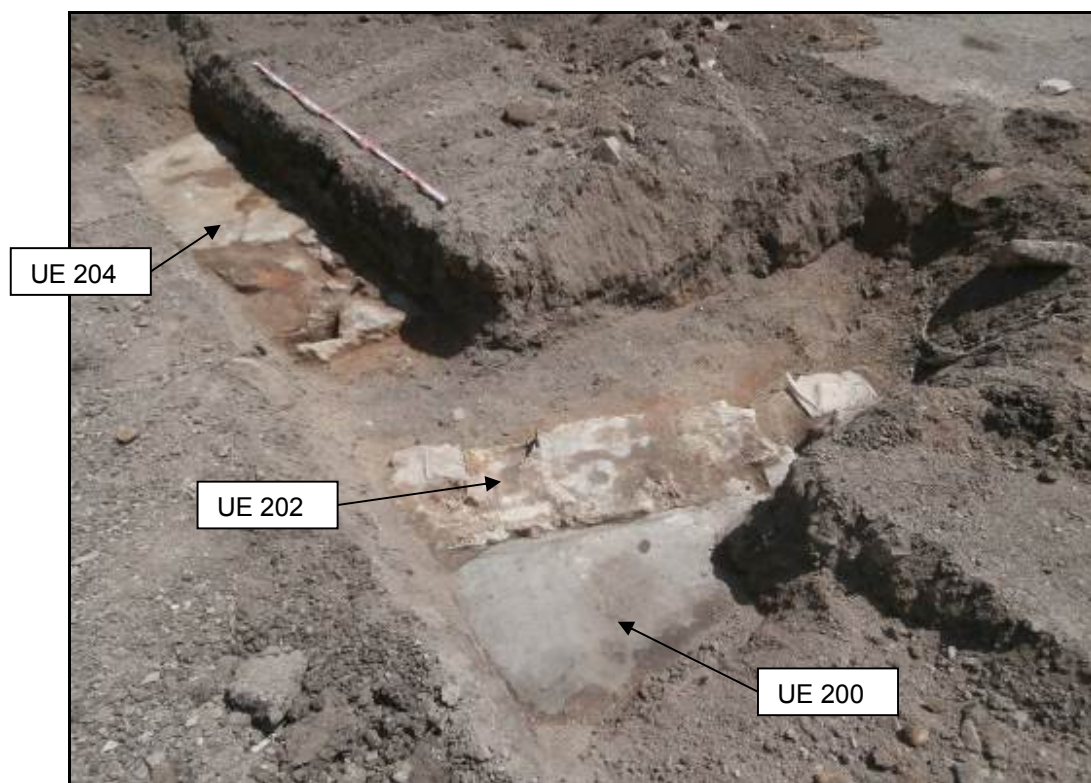

Fotografia 9: Estratigrafia de la cala 8.

Fotografia 10: Detall de les UE 1 i 2 a la Rasa 1, amb material contemporani (plàstics) en ambdós estrats.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 11: C-2. Estructures documentades.

Fotografia 12: C-2 bis. Estructures documentades.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 13: C-3. Dipòsit UE 301.

Fotografia 14: C-3. Dipòsit UE 301.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 15: Detall de la paret NW del dipòsit UE 301, obrada amb maons buits.

Fotografia 16: C-6. Estrat UE 600, sorrenc, amb runa i deixalles.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 17: C-6. Un altre vista de l'estrat UE 600, sorrenc, amb runa i deixalles.

Fotografia 18: C-7. Vista zenital de les estructures documentades (UE 701 i 703).

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 19: C-7. Altre vista de les estructures UE 701 (en primer terme) i 703.

Fotografia 20: C-7. Detall de l'alçat del mur UE 701.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 21: C-9. Vista zenital de la UE 900.

Fotografia 22: R-1. Vista general de la Rasa1, amb totes les estructures al descobert.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

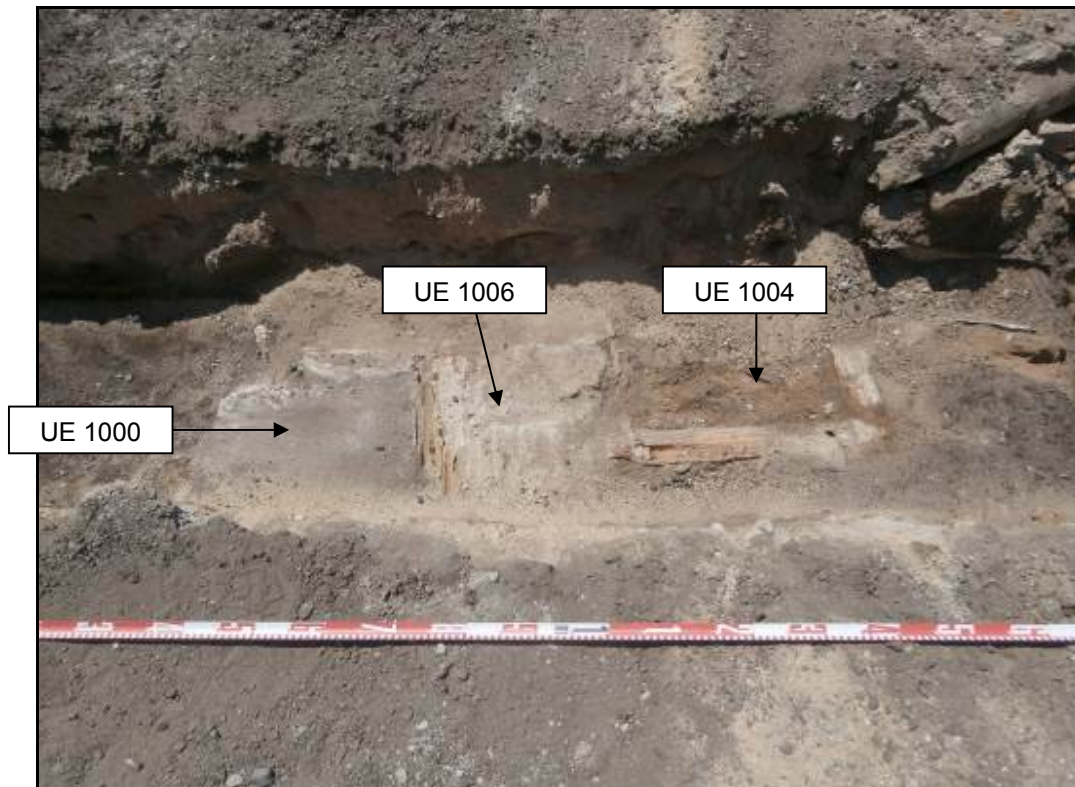

Fotografia 23: R-1. UE 1000 i 1001.

Fotografia 24: R-1. Estructura UE 1002.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 25: R-1. Vista zenital de les estructures confinades en aquest punt.

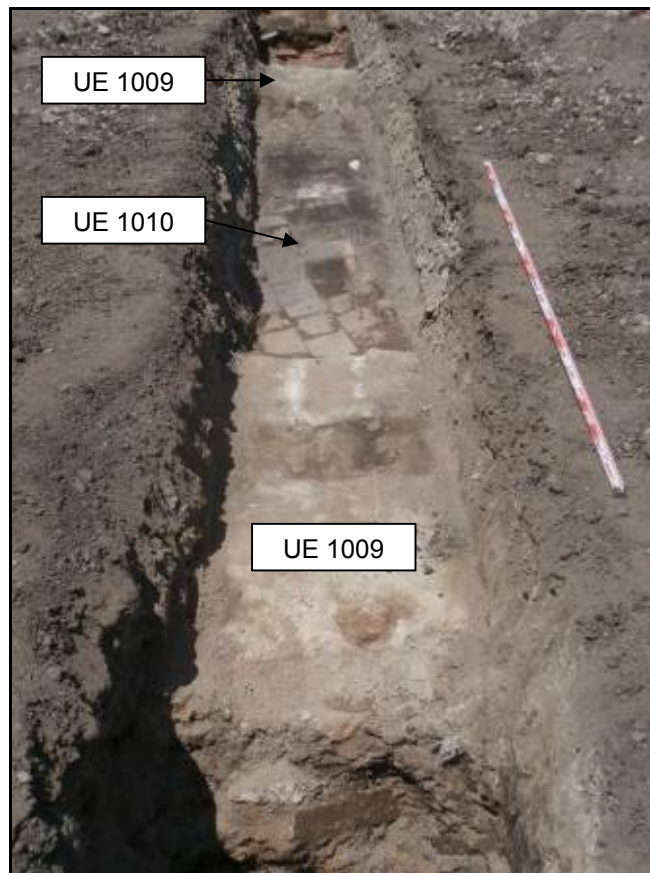

Fotografia 26: R-1. Tapa de la canalització UE 1008.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 27: R-1. Vista lateral de la UE 1008, amb l'interior buit.

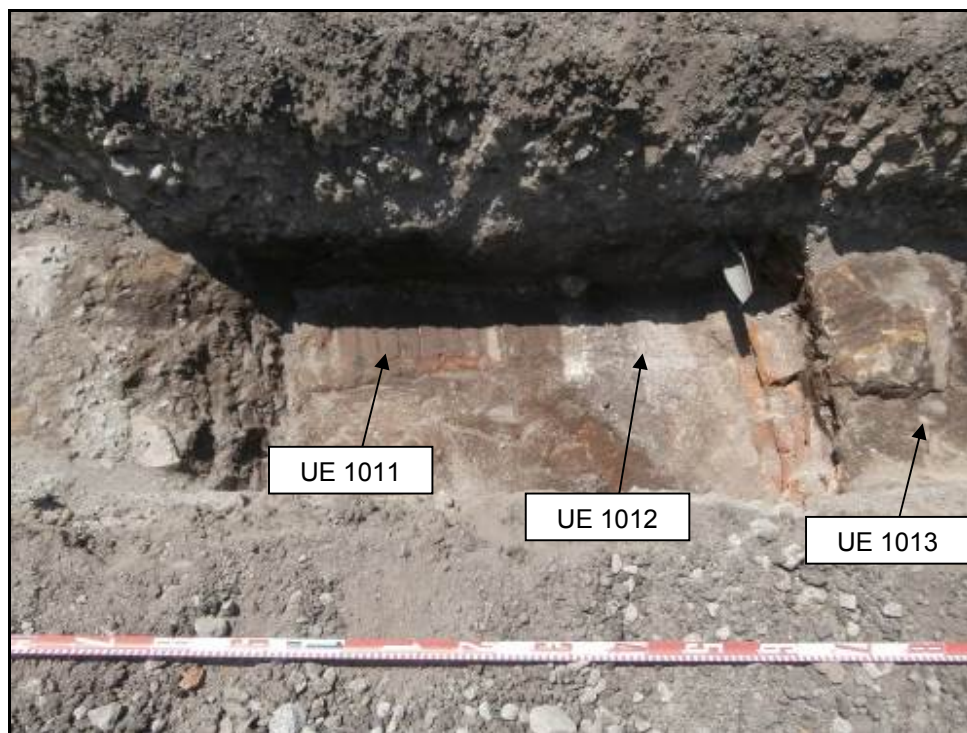
Fotografia 28: R-1. Vista general de les UE d'aquest punt.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 29: R-1. Detall del paviment de rajoles UE 1010.

Fotografia 30: R-1. Vista de les UE 1011, 1012 i part de la UE 1013.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 31: R-1. UE 1013.

Fotografia 32: R-2. Procés d'excavació de la rasa 2.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 33: R-2. vista general de la rasa 2, amb totes les estructures a la vista.

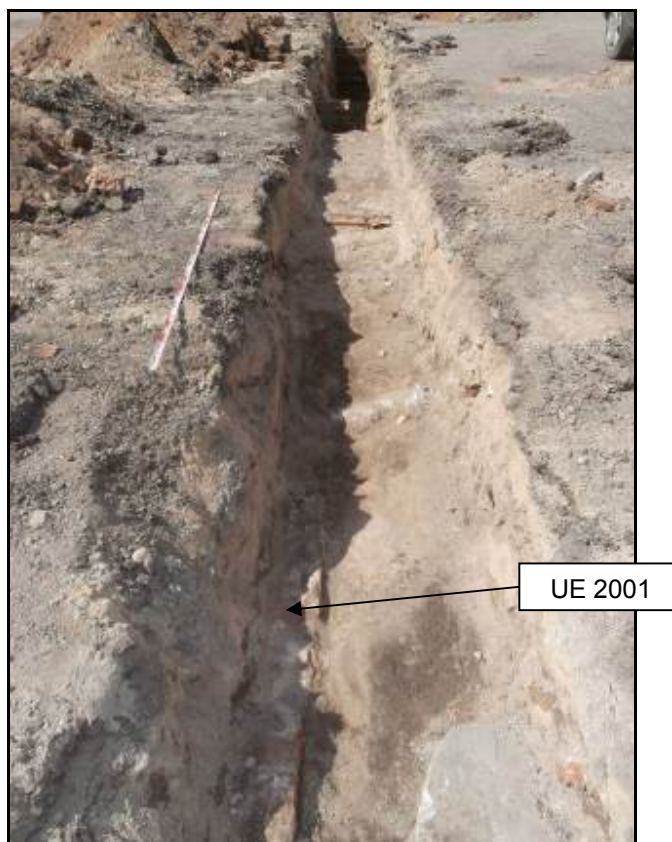

Fotografia 34: R-2. Vista general del paviment hidràulic UE 2000.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 35: Detall del paviment UE 2000 en el tram menys deteriorat.

Fotografia 36: R-2. UE 2001.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 37: R-2. UE 2002.

Fotografia 38: R-2. UE 2005, vista des del NE.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 39: R-2. UE 2005, vista des del SW.

Fotografia 40: R-2. Paquet de runa i deixalles UE 2003.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 41: R-2. Vista de la claveguera UE 2007 al fons vista des del NE, en el context general de la rasa 2.

Fotografia 42: R-2. Alçat de l'estructura UE 2007.

Memòria arqueològica de la intervenció efectuada al carrer Camí Antic de València, 82-90 (Districte de Sant Martí, Barcelona).

Fotografia 43: R-2. Vista zenital de la canalització UE 2007.